

OPINNÄYTETYÖ

Asunnottomuustyön vaikuttavuus Vaikutusten arviointiväline verkostojohtamiseen

Teija Hietikko

Yhteisöpedagogi YAMK

90 op

11/2022

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi YAMK

Tekijä: Teija Hietikko

Opinnäytetyön nimi: Asunnottomuustyön vaikuttavuus. Vaikutusten arviointiväline verkostojohtamiseen.

Sivumäärä: 53 ja 6 liitesivua

Työn ohjaaja: Gyan Dookie

Työn tilaajat: Aspa-säätiö. Asumisen ajokortti-hanke.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Aspa-säätiön Asumisen ajokortti-hankkeelle verkostojohtamiseen sopiva vaikutusten arviointiväline. Asumisen ajokortti-hanke edistää nuorten ja aikuisten asumisen taitojen oppimista ja ehkäisee asumisen haasteita sekä häättöjä. Hankkeen koordinoimassa Asumisen ajokortti-verkostossa kokoontuu moniammatillinen tiimi eri organisaatioista. Verkostossa on eri alojen asiantuntijoita, kokemusasiantuntijoita ja opiskelijoita kehittämässä asumistaitoja edistävää Asumisen ajokortti-valmennusmallia, asunnottomuutta ennaltaehkäiseviä toimia sekä siellä pohditaan ajankohtaisia asumisen ilmiöitä ja haasteita.

Opinnäytetyössä avataan asunnottomuuden teemaa ja kartoitetaan verkostanalyysillä ja osallistuvalla kartoituksella Suomessa toimivien asunnottomuutta ennaltaehkäisevien verkostojen ja toimintojen sijaintia, toimintaa, vaikutusten mittaamista sekä tavoitteita. Verkostot ja toiminnot on rajattu järjestöjen ylläpitämiin toimintoihin. Lopputuotoksena syntyi verkostojen graafinen analyysikartta, jota hyödynnettiin myös arviointivälineen kehittämisessä.

Arviointivälineen kehittämisen eteneminen, verkostojen kartoitus sekä opinnäytetyön prosessi kuvataan lopputuotoksineen tässä opinnäytetyössä. Opinnäytetyössä syvennyttään asunnottomuuden, verkostojohtamisen sekä vaikutusten arvioinnin teorian tietoon kehittämisen näkökulmasta.

Lopputuotoksena syntynyt vaikutusten arviointivälinettä voi hyödyntää Asumisen ajokortti-verkoston vaikutusten ja vaikuttavuuden arvioinnissa. Graafista analyysikarttaa tutkimalla voidaan nopeasti saada selville missä päin Suomea toimii asunnottomuutta ehkäiseviä verkostoja sekä minkälaisia toimintoja ja tavoitteita niissä on.

Asiasanat: verkostojohtaminen, verkosto, asunnottomuus, vaikutukset, arviointi

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator

Author: Teija Hietikko

Title: The effectiveness of homelessness work. Evaluation tool of impacts for the network management.

Number of Pages: 53 and 6 attachment pages

Supervisor: Gyan Dookie

Commissioned by: Aspa-Foundation. Asumisen ajokortti-hanke.

The goal of my thesis was to develop an evaluation tool to the Aspa-Foundation's project of Asumisen ajokortti and to the network management. The meaning of the evaluation tool is to measure impacts. Asumisen ajokortti project is about training and promoting housing skills for the young people and adults. It prevents challenges of housing and evictions. It bases on multiprofessional team from different organisations. There is lots of different professionals, experts of experience and students, who try to develop training model of Asumisen ajokortti and prevent homelessness and try to find out what to do for the scenarios of living and challenges.

In this thesis I figure out the theme of homelessness and I use analysis of the network and I try find activities, places and goals those prevent homelessness by participatory mapping. Networks and activities are limited to activities maintained by organisations. The final output was a graphical analysis map of the networks, which was also used in the development of the evaluation tool.

The progress of the development of the evaluation tool, the mapping of networks and this thesis process are described with final output. The thesis explores theoretical knowledge about homelessness, network management and impact assessment from the perspective of development

The impact assessment tool created as a final product which can be used to assess the impact and effectiveness of the Asumisen ajokortti network. By studying the graphical analysis map, it is possible find out fast way where in Finland you can find networks to prevent homelessness and what kind of functions and goals they have.

Keywords: network management, network, homelessness, impacts, evaluation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
1.1	Asumisen ajokortti-hanke	7
1.2	Kehittämistyön tarve	8
2	ASUNNOTTOMUUS	10
2.1	Asunnottomuuden riskitekijät	12
2.2	Asunnottomien yön kansalaisliike eriarvoisuutta torjumassa	13
3	VERKOSTOT JA VERKOSTOJOHTAMINEN	17
3.1	Verkostojen tarkoitus ja johtamisen elementit	20
3.2	Vaikutusten mittaamisen haasteet verkostoissa	23
4	VAIKUTTAVUUS	25
4.1	Vaikutusten arviointi ja arviointivälineen kehittäminen hankkeelle	25
4.2	Verkostojohtaminen ja vaikuttavuus	27
5	MENETELMÄT JA TULOSTEN ANALYSOINTI	29
5.1	Verkostoanalyysi	29
5.2	Osallistuva kartoitus	31
5.3	Teemoittelun tuomat havainnot ja arviointivälineen pilottitestaus	32
6	TULOKSET, TUOTOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	36
6.1	Analyysikartta verkostojen toiminnasta	36
6.2	Havaintoja alueellisista eroista	36
6.3	Palautetietoisuus vaikutusten arviointivälineenä	40

6.4 Johtopäätökset.....	43
7 POHDINTA.....	45
7.1 Opinnäytetyön vaiheet	45
7.2 Tavoitteet ja oppiminen	46
7.3 Opinnäytetyön vaikutusten arviointi ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi.	48
LÄHTEET	50
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Asunnottomuudella on laajoja epäsuotuisia vaikutuksia koko yhteiskuntaamme Suomessa. Opinnäytetyöni keskittyy asunnottomuutta ehkäisevien verkostojen ja toimintojen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. Yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan useita samaan suuntaan vaikuttavia toimenpiteitä. Ilmiön eri tekijöiden välillä on keskinäisriippuvuuksia, eivätkä vaikutusten syy-seuraussuhteet ole selkeitä ja pysyviä. (Anoschkin 2020.) Asunnottomuustyön parissa toimivien verkostojen vaikutuksia ja vaikuttavuutta olisi hienoa saada enemmän näkyviin yhteiskunnassamme. Tietääkseni vastaavanlaista tutkimusta tai opinnäytetyötä ei ole tehty liittyen verkostojen vaikuttavuuteen ja kartoittamiseen ainakaan asunnottomuus kentällä.

Opinnäytetyö tarkastelee tutkimuskysymyksiä: 1. Minkälaisia vaikutuksia on asunnottomuutta ehkäisevillä verkostoilla ja toiminnoilla on yhteiskunnassamme? 2. Minkälaisia haasteita koetaan verkostojohdattamisessa vaikutusten mittaamisen näkökulmasta?

Opinnäytetyössä kehitin vaikutusten arviointivälineen Aspa-säätiön Asumisen ajokortti-hankkeelle verkostojohdattamiseen. Työskentelen itse kyseisessä organisaatiossa ja hankkeessa. Vaikutusten arviointi toimii suunnittelun ja päätöksenteon apuvälineenä. Sen avulla voidaan löytää uusia näkökulmia päätösten vaikutuksiin. Perinteisestä arviointityöstä poiketen vaikutusten arviointi on luonteeltaan ennakoivaa, se tarkastelee vasta suunnitteilla olevan päätöksen vaikutuksia. Teknisessä suunnittelussa ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi tuo näkyviin hyvinvoinnin ja terveyden yhteyden teknisiin ratkaisuihin. (Kauppinen 2003.)

Asumisen ajokortti -hanke on sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEA:n rahoittama kehittämishanke, joka ehkäisee asumisen häiriöitä ja edistää itsenäistyvien nuorten sekä heikommassa asemassa olevien henkilöiden asumisntaitoja. Hanke toteuttaa asumistaitovalmennuksia ja naapurisuussovitteluita räätälöitynä tilaajan tarpeeseen. Toiminnan tavoitteena on ennaltaehkäistä asunnottomuutta yhteistyössä muiden asunnottomuustyötä tekevien toimijoiden kanssa, tässä apuna on joka toinen kuukausi kokoontuva Asumisen ajokortti-verkosto.

Hankkeessa hyödynnetään kokemustoimijoiden tuomaa kokemustietoa kehittämisessä, suunnittelussa ja osittain toteutuksessakin, kokemustoimijat osallistuvat valmennuksiin apuohjaajan roolissa. Toiminta alkoi vuonna 2021 elokuussa ja jatkuu ainakin loppuvuoteen 2023 asti. Ensimmäiset asumistaitovalmennukset on pilotoitu Pirkanmaan ja Sata-kunnan alueella. Opinnäytetyön toisen tuotoksen eli analyysikartan avulla saadaan tietoa siitä, minne asumistaitovalmennuksia Suomen alueella kannattaa kohdentaa.

1.1 Asumisen ajokortti-hanke

Aspa-säätiön toiminta-ajatuksena on tarjota mahdollisuus itsenäiseen elämään. Säätiöllä on noin 1200 vuokralla olevaa tukiasuntoa 80 eri paikkakunnalla. Asumisen ajokortti-hanke on yksi Aspa-säätiön kehittämisen tiimin kehittämishankkeista.

Hankkeella on tarve saada toimiva vaikutusten arviointiväline omaan verkostotoimintaan, sekä saada tietoa siitä, missä päin asunnottomuutta ehkäisevää toimintaa tehdään Suomessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli vastata tähän tarpeeseen. Asumisen ajokortti-hanke, johon opinnäytetyö ja arviointiväline on tehty, toimii sosiaali- terveys ja sivistysalan sekä kiinteistöalan rajapinnoilla asunnottomuuden vähentämiseksi. Asumisen ajokortti-verkoston tarkoitus on yhteiskehittää palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntäen asiantuntijoiden, kokemusasiantuntijoiden ja opiskelijoiden kanssa asumistaitovalmennusmallia, joka edistää asunnottomien tai itsenäiseen elämään siirtyvien nuorten asumisentaitoja eri sektorirajat ylittäen. Lisäksi verkoston osallistajat tuovat omista organisaatioistaan havaittuja ilmiöitä ja haasteita verkoston ratkottavaksi.

Hankkeen kohderyhmää ovat itsenäistyvät yli 16-vuotiaat nuoret, joille opetetaan asumisen taitoja ennaltaehkäisevästi sekä aikuiset, jotka ovat menettäneet tai heillä on riski menettää asuntonsa. Taustalla voi olla arjen toiminnanohjauksen, päihteidenkäytön, mielenterveyden, vamman tai pitkäaikaisrauden aiheuttamia haasteita. Osallistuja voi olla muuttamassa itsenäiseen asuntoon, muuttamassa tuettuun asumiseen, asua tuetusti, olla asunnoton tai hänellä on riski menettää asuntonsa. Lisäksi hankkeessa lisätään ennaltaehkäisevästi nuorten tietoa asumiseen liittyvistä asioista sekä korjaavampi työ, jossa voidaan esimerkiksi yksilövalmennuksen avulla auttaa asunnon etsimisessä, talousasioissa, digiasioissa tai virastoasioinnissa. (Aspa 2021.)

Asumistaitovalmennuksia pidetään esimerkiksi tutkintoon valmistavissa (TUVA) koulutuksissa, avoimissa ja suljetuissa vankiloissa, lastensuojelun jälkihuollossa sekä päihde- ja mielen-terveys asiakkaiden tuetun asumisen yksiköissä (Aspa 2021).

Arkikeskusteluissa asunnottomuudesta ja kodittomuudesta puhutaan usein synonyymeina. Kun käsitteitä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin, ne sisältävät keskenään erilaisia merkityksiä. Asunnolla viitataan materiaalisiin asioihin, niihin fyysisiin seiniin, jotka ympäröivät asuinpaikkaa. Kun esimerkiksi tilastoissa tuotetaan tietoa asunnottomuudesta, viitataan niiden ihmisten lukumäärään, jotka elävät ilman fyysistä asuntoa, sellaista paikkaa, josta he maksaisivat vuokraa tai asuntolainaa. (Ranta, Johanna & Juhila, Kirsi 2019.)

Koti sen sijaan on asuntoa laajempi käsite. Kodin voi rakentaa monenlaisiin paikkoihin, kuten asuntoon. Asunto alkaa tuntua kodilta vasta, kun siihen on kiinnittynyt tunnetasolla. Kiinnittymättömyyden kokemuksia voivat luoda myös tiiviisti toistuvat siirtymät asuinpaikkojen välillä, esimerkiksi sijoitettujen lasten kiertäminen laitoksesta toiseen, jos paikkaan tai siellä oleviin ihmisiin ei ehdi muodostua tunnesidettä eikä kokemusta kodin tunnusta rakennu lainkaan. Kokemusten juuret voivat olla jo lapsuudenkodissa. Jos lapsuus on perustunut traumaalle, henkiseen ja fyysiselle väkivallalle tai muunlaiselle rikkonaisuudelle, kotona ei ole ollut mahdollisuutta voida hyvin ja tuntea oloaan turvalliseksi. Lisäksi uuteen paikkaan kiinnittymistä voi vaikeuttaa pakon edessä luopuminen itselleen aiemmin hyvin merkityksellisestä paikasta, kuten sodan seurauksena omasta kotimaastaan. Kokemuksia voi muodostua myös aikuisena esimerkiksi väkivaltaisissa ja alistavissa parisuhteissa. (Ranta, Johanna & Juhila, Kirsi 2019.) Asumisen ajokortti-hankkeen koordinaattori on kertonut myös havaintojaan hankkeen asiakkaiden juurettomuuden kokemuksista, valmennuksissa mennään välillä arkoihin aiheisiin erityisesti oman kodin merkitys teemassa (Lepola-Fernandez 2022).

1.2 Kehittämistyön tarve

Asunnottomuuden poistamiselle on asetettu yhteiskunnassamme määrätietoiset tavoitteet. Antti Rinteen hallitusohjelmassa tavoitteena oli puolittaa asunnottomuus hallituskauden aikana ja poistaa se kokonaan vuoteen 2027 mennessä. (Osallistava ja osaava Suomi 2019, 53.) Vuonna 2020 Suomen hallitusohjelmassa on linjattu, että käynnistetään yhteistyöohjelma keskeisten kaupunkiseutujen, palveluntuottajien ja järjestöjen kanssa asunnottomuuden puolittamiseksi vuoteen 2023 mennessä (Ympäristöministeriö 2020).

Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa korostetaan eri sektoreiden välistä yhteistyötä asunnottomuuden puolittamiseksi tällä hallituskaudella. Hallituksen tavoitteena on poistaa asunnottomuus kahdessa vaalikaudessa. Lisäksi hallitusohjelmassa linjataan erityisryhmien asumisen tu-

keminen yhdeksi ohjelman keskeisistä tavoitteista. Hallitusohjelmassa todetaan, että pääkaupunkiseudulla ja muilla kasvavilla kaupunkiseuduilla asumisen kalleus sekä asuntojen riittämättömyys vaikeuttavat työvoiman saatavuutta ja yritysten kasvuedellytyksiä. Ihmiset kärsivät asumisen kalleudesta, sillä monilla asuminen vie tuloista liian suuren osan. Vuokralla asuminen on yleistynyt, ja vuokrat ovat nousseet elinkustannuksia nopeammin. (Valtioneuvosto 2019.)

Opinnäytetyön tuottamalla verkoston vaikutusten arviointivälineellä voidaan seurata verkoston toimintaa ja vaikutuksia jatkuvalla seurannalla. Näin voidaan arvioida, ollaanko menossa verkoston tavoitetta kohti ja kokevatko jäsenet verkoston toiminnan vaikuttavaksi. Kerätyn tiedon perusteella voidaan osoittaa myös yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Verkostot ja toiminnot, joita opinnäytetyössä tutkitaan ovat rajattu järjestöjen koordinoimiin asunnottomuutta ennaltaehkäiseviin verkostoihin ja toimintoihin, koska ne ovat tilaajan hankkeen kannalta oleellisimpia ja ovat isossa roolissa torjumassa eriarvoisuutta Suomessa.

2 ASUNNOTTOMUUS

Asunnottomuus on vakituisen asunnon ajoittaista tai jatkuvaa puuttumista (Mielenterveystalo 2022). Asunnottomuus on yhteiskunnallinen ongelma, jonka perimmäisiä syitä ovat väestönkasvu ja kaupungistuminen eli muutto kasvukeskuksiin, talouden suhdannevaihtelut sekä suuret tuloerot. Suomessa asunnottomia oli vuonna 2021 ARA:n selvityksen mukaan noin 4 341 joista nuoria alle 25-vuotiaita oli 711. (ARA 2021.) Asunnottomuus on tilanne ja olosuhde. Se ei ole kenenkään ominaisuus. Yllättävät elämäntilanteet voivat suistaa elämän raiteiltaan. Maassamme asunnottomuus ei näy katukuvassa. Osaltaan tämä johtuu siitä, että yli 70 % asunnottomista viettää aikaansa ja nukkuu tuttavien ja sukulaisten luona. Ulkona nukkuvat asunnottomat hakeutuvat piiloon katseilta metsiin, rappukäytäviin, avoimiin liiketiloihin tai ensisuojiin. Viime vuosien aikana erityisesti naisten ja nuorten asunnottomuus on lisääntynyt. (Rautiainen 2022.)

Ympäristöministeriön (2020) nuorten asuminen kyselytutkimuksen muualla kuin lapsuudenkodissaan asuvista 18–29-vuotiaista nuorista neljä sadasta on jossakin elämänvaiheessa kokenut asunnottomuutta. Asunnottomuus on yleisimmin sitä, että on asuttu sukulaisten tai ystävien luona tai väliaikaisesti vanhempien luona. Asunnottomuutta kokeneista 15 prosenttia on joutunut asumaan ulkona tai rappukäytävässä. Vaikka asunnottomuuden kesto on keskimäärin ollut pari kuukautta, ja asunnottomuusjaksoja on ollut vain yksi, on huomattava, että joukossa on myös nuoria, jotka ovat kokeneet asunnottomuutta vuoden tai pidempään. (Ympäristöministeriö 2021.)

Perustuslain mukaan ”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon.” (Perustuslaki 1999, 19§). Lisäksi valtiolla on velvollisuus edistää jokaisen oikeutta asuntoon. Asuminen on perusoikeus eikä sen puuttumista voida hyväksyä missään olosuhteissa. (Vva ry 2021.) Asunto on kaiken ihmisarvoisen elämän perusta. Kun ihmisellä on oma koti, myös elämänhallinta, työnhaku ja terveysongelmat helpottuvat. (Y-säätiö 2022.) Asunnottomuus ei ole ainoastaan yksilön, vaan myös yhteiskunnan näkökulmasta merkittävä ongelma. Asunnottomuus on yksi konkreettisimmista köyhyyden ilmentymistä. Jokainen ihminen tilastoissa on yksilö. (Ohisalo 2022.)

Suomessa asunnottomuutta on eniten pääkaupunkiseudulla tai muissa suurissa kaupungeissa. Tilastokeskuksen määritelmän mukaan asunnottomiksi luetaan ulkona, erilaisissa tilapäissuojissa ja yömajoissa olevat sekä laitoksissa asunnon puutteen vuoksi asuvat (ensisuoja, hoito- ja huoltokodit, psykiatriset sairaalat, kehitysvammalaitokset). Myös vapautuvat vangit, joilla ei ole asuntoa tiedossa, luetaan asunnottomiksi. Lisäksi asunnottomiksi luetaan tilapäisesti tuttavien ja sukulaisten luona asuvat ja kiertelevät. (Mielenterveystalo 2022.)

Eurooppalaisessa vertailussa Suomi pärjää asunnottomuuden ehkäisyssä hyvin, mutta se ei vähennä ongelman vakavuutta. Asunnottomuus kärjistyy aina yhteiskunnallisten ja taloudellisten kriisien yhteydessä. (Y-säätiö 2021.) Koronapandemia ja hyökkäyssota Ukrainaan on kiristänyt Suomenkin taloustilannetta, ja riskit taloudelliseen kriisiin ovat valitettavasti olemassa lähitulevaisuudessa. Myös energiakriisi tuottaa tällä hetkellä kustannuspaineita rakentamiseen, kohtuuhintaisesta asumisesta ei tulisi tinkiä kriisin aikana. (Y-säätiö 2022.)

Y-Säätiö (2022) varoittaaakin riskeistä ja asunnottomuuden lisääntymisestä: ”Elinkustannusten nousu asettaa monen asumisen ensimmäistä kertaa vaakalaudalle” Suomen hyvää asunnottomuuskehitystä uhkaa nyt voimakas kustannusten nousu. Oman lisänsä tuo hyvinvointialueuudistus, jossa vastuu asunnottomuuden hoidosta uhkaa pudota kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden väliin. Tulevat hyvinvointialueet asettavat asunnottomuustyön aivan uuteen tilanteeseen. Haasteena on, että uudessa mallissa vastuu asunnottomuuden hoidosta jakautuu kuntien asumistoimen ja hyvinvointialueille siirtyvien sosiaali- ja terveystalveluiden välille. Huoli on siitä, että asunnottomat ihmiset ovat unohtuneet tässä uudistuksessa. Osalle ihmisistä sote-palvelujen käyttäminen tai niiden saaminen on jo nyt vaikeaa. Uudistuvat rakenteet ja käytännöt tuskin tätä helpottavat. (Y-säätiö 2022.)

Asunnottomia ihmisiä kohdataan monissa sosiaali- ja terveystalveluissa, niin myös sosiaali- ja kriisipäivystyksessä. Oikeus asumiseen pitäisi olla kirjattuna lakiin. Asunnottomuustyö ja Asunto ensin -malli vaatii vielä kehittämistä, ja siihen olisi turvattava riittävät resurssit, kun sosiaali- ja terveystalvelut siirtyvät hyvinvointialueille. Asunnottomuuden ehkäisyn ja poistamisen toimenpide-ehtotukset eivät saisi jäädä vain ylätasolle. Esimerkiksi ihmisille pitäisi antaa maksimissaan kolmen kuukauden takuu asunnon saamiselle tai uuden asumisratkaisun löytymiselle. Silloin minimoitaisiin pitkittyneestä asunnottomuudesta syntyviä riskejä. (Tiivola 2022.)

2.1 Asunnottomuuden riskitekijät

Yksilötasolla asunnottomuuden riskitekijöitä ovat mm. vähävaraisuus, elämänhallinnan vaikeudet, päihde- ja mielenterveysongelmat, sosiaalisten resurssien vähäisyys sekä muutokset elämäntilanteessa kuten sairaus, ero, muutto toiselle paikkakunnalle ja työttömäksi jääminen (Asunto ensin 2018). Markku Rautiaisen 2021 mukaan asunnottomuuden riskitekijöinä pidetään laitoksissa elämistä (esim. sijoitus-, lasten- ja nuorisokoti, psykiatrinen sairaala, päihdehoitopaikka ja vankila), muuttoliikettä, opiskelun keskeytymistä, perheongelmia, sosiaalisia vaikeuksia omassa toimintaympäristössä, avioeroa, traumaattisia elämäkokemuksia, takaiskuja, työttömyyttä, velkaantumista, päihdeongelmaa, psyykkisiä sairauksia, persoonallisuus- ja käytöshäiriöitä sekä etnistä että maahanmuuttajataustaa.

Maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa elämää (Rautiainen 2011, 97). Asunnottomuus on inhimillinen, sosiaalinen ja yhteiskunnallinen ongelma, joka aiheuttaa suuria kustannuksia yhteiskunnalle. Palvelujen sektoroituminen ja pirstaleisuus aiheuttavat yksilöllisten ja terveydellisten syiden lisäksi asunnottomuutta. (Kilpeläinen 2020.)

Asunnon menettäminen lisää nopeasti ihmisen päihteiden käyttöä, sillä asunnottomuuden arkea on vaikeaa sietää selvin päin. Päihteiden käyttäminen katkaisee helposti suhteet perheeseen ja ystäviin ja aiheuttaa irrallisuuden tunnetta itsestä ja muista. Myös arki muuttuu kaottiseksi ja elämänhallinta katoaa. Päihteiden käyttäminen ja kodin puuttuminen vievät ihmisen nopeasti päihteitä käyttäviin porukoihin, sillä yöpaikkaa ei ole muualta tarjolla. Päihdemaailman ihmis-suhteet ovat pinnallisia, epäluotettavia ja niihin liittyy monenlaista hyväksikäyttöä. Mikään ei ole siinä maailmassa ilmaista. (Viisanen 2021.) Stereotypioita asunnottomasta ihmisestä päihteidenkäyttäjänä tulee välttää, koska kaikilla asunnottomilla ei ole päihdeongelmaa. Riskit päihteiden käytön aloittamiseen tai lisääntymiseen on asunnottomana ovat suuria.

Yksi asunnottomaksi joutunut henkilö voi pahimmillaan käyttää seuraavia palveluita asunnottomuuden aikana; terveyspalvelut, mukaan lukien ensiapu, sairaalajaksot, mielenterveyspalvelut, päihdepalvelut, kuntouttavat hoitojaksot (katkaisuhoido ym.) sosiaalipalvelut, erityisesti asunnottomille suunnatut palvelut, poliisin palveluiden käyttö, asuminen laitoksissa. (Ympäristöministeriö 2011.)

Asumisvaikeudet, asunnottomuus ja velkaantuminen ovat yhteydessä nuoren elämänmuutoksiin. Asumiseen liittyvä tuki näkyy asumisen sisältöpalvelujen kehitystyössä sosiaalisena vahvistamisena ja isännöintinä osallisuutena nuorten asumiseen, arkeen ja elämäntilanteeseen liittyvien ongelmien ratkaisuun. Asumiseen liittyvä työ on asiakastyössä, kuten muullakin sektorilla, arjen rakenteiden vahvistamista eri elämänareenoilla ja verkostotasolla sovittuja työkäytäntöjä. (Rautiainen 2011, 97.)

Asunnottomuus on niin laaja ja moniulotteinen ilmiö, että sen ratkaisu vaatii joukkovoimaa ja yhteistyötä. Suomessa toimii eri aloilla paljon erilaisia verkostoja, joiden tehtävänä on edistää toimintaa tietyn teeman osa-alueella. Esimerkiksi nuorisotyön kentällä toimii paljon alueellisia verkostoja. Asunnottomuustyössä toimii eri kohderyhmiin ja ilmiöihin painottuvia toimijoita ja verkostoja. Rautiaisen mukaan verkostoyhteistyötä olisi tarvittaessa tiivistettävä ja olisi huolehdittava, etteivät eri viranomaistahot ja muut toimijat tee päällekkäistä työtä. Seuranta, dokumentointi, argumentointi ja palaute ovat eri vaiheissa merkityksellistä, kuten myös verkostolle. (Rautiainen 2011, 97.)

2.2 Asunnottomien yön kansalaisliike eriarvoisuutta torjumassa

Asunnottomien yö on kansalaisliike, joka tukee jokaisen oikeutta omaan kotiin eli vakinaiseen asuntoon. Suomessa on vietetty vuosittain lokakuussa YK:n köyhyyden vastaista päivää ja asunnottomien yötä. Useat asunnottomuustyön kentän toimijat ja asunnottomuustyön verkostojen asiantuntijat ovat mukana asunnottomien yön kansalaisliikkeessä. Kansalaisliikkeen mielestä eriarvoisuus on yksi asunnottomuuden merkittävimmistä syistä. Sen vähentäminen on uskottavan asunnottomuuspolitiikan edellytys. (Vva 2022.) Suomalaisten yleinen hyvinvoinnin ja terveyden taso on jatkuvasti kohentunut, mutta hyvinvoinnin ja terveyden jakautuminen väestössä on yhä eriarvoisempaa. Eriarvoisuus ilmenee sosioekonomisten ryhmien välillä lähes kaikilla hyvinvoinnin ja terveyden alueilla. (THL 2022.)

Sosioekonominen asema koostuu sekä hyvinvoinnin aineellisista voimavaroista että edellytyksistä, joita tarvitaan aineellisten voimavarojen hankkimiseen. Näitä aineellisia voimavaroja ovat tulot, omaisuus ja asumistaso. Niiden hankkimisen edellytyksiä ovat puolestaan koulutus, ammatti ja asema työelämässä. Koulutus muokkaa ihmisen tietoja, taitoja ja arvoja sekä vaikuttaa hänen ammattiasemaansa. Ammatti ja asuinpaikka vaikuttavat työoloihin, ohjaavat käyttäytymistä ja vaikuttavat toimeentuloon. Taloudellinen tilanne puolestaan säätelee muun muassa kulutusmahdollisuuksia ja asumisolaja. (THL 2022.)

Hyvinvointi- ja terveyseroja voi kaventaa vaikuttamalla niiden sosiaalisiin taustatekijöihin ja eriarvoisuuteen. Vaikutetaan sosiaaliseen eriarvoisuuteen, esimerkiksi koulutukseen, tulonjakoon, työllisyysmahdollisuuksiin. Turvataan kaikille terveelliset elinolot (asuminen, työolot, ympäristö). Vähennetään haavoittuvuutta (sosiaaliset verkostot, erityinen tuki haavoittuvassa asemassa oleville). Estetään eriarvoisia seurauksia esimerkiksi palvelujen saatavuus ja laatu yhdenvertaiseksi. (THL 2022.)

Asunnottomien yön tapahtumissa muun muassa muistutetaan asunnottomuuden syrjäyttävästä vaikutuksesta ja tarjotaan ruokaa asunnottomille. Tapahtumista vastaa Asunnottomien yö -kansalaisliike jokaisella tapahtumapaikkakunnalla. (Asunnottomien yö 2022.)

Keskeisiä tapahtumia tukevia tahoja ovat Vailla vakinaista asuntoa VVA ry ja Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin. VVA ry on ollut myös päävastuussa Helsingin tapahtumien järjestelyistä. Tapahtumiin kutsutaan myös päättäjiä keskustelemaan asunnottomien kanssa asunnottomuudesta, ja kutsuun on vastannut lukuisia päättäjiä, kuten presidentit Tarja Halonen ja Sauli Niinistö. (Asunnottomien yö 2022.)

Asunnottomien yön teemana oli tänä vuonna 2022 ”Tulevaisuus ilman asunnottomuutta”. Tarkoituksena on saada päättäjät sitoutumaan konkreettisiin toimenpiteisiin asunnottomuuden poistamiseksi Suomesta. Asunnottomien yön kansalaisliikkeessä olevien toimijoiden mukaan asunnottomuus on poistettavissa, mutta se vaatii valtiovallan, hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen ja muiden asunnottomuustyötä tekevien toimijoiden yhteistyötä sekä ennen kaikkea poliittista tahtoa. Rahastakaan sen ei pitäisi olla kiinni, sillä yhden pitkäaikaisasunnottoman asuttaminen säästäisi yhteiskunnalta 15 000–20 000 euroa vuodessa. (Asunnottomien yö 2022.)

YK:n tavoitteiden mukaan köyhyys tulee poistaa kaikissa sen muodoissa kaikkialta maailmassa. Köyhyyttä voi ilmetä monin eri tavoin, esimerkiksi taloudellisena ja sosiaalisena eriarvoisuutena tai koulutus- tai vaikutusmahdollisuuksien puutteena. Kaikilla tulee olla yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuudet peruspalveluihin. Taata vuoteen 2030 mennessä kaikille riittävä, turvallinen ja edullinen asunto ja peruspalvelut sekä parantaa slummi-alueita. (YK-liitto 2022.)

Asunnottomien yön kansalaisliikkeen toimijat esittävät 10 konkreettista toimenpidettä asunnottomuuden poistamiseksi.

1. Oikeus asumiseen pitäisi olla kirjattuna lakiin seuraavan hallituskauden aikana.
2. Asunnottomaksi jääneen ihmisen oikeudelle saada asumispalveluja pitää luoda lakiperuste. Palvelujärjestelmän ensisijaisena tavoitteena pitää olla asunnottomuustilanteeseen joutuneen ihmisen mahdollisimman nopea asuttaminen hänelle sopivaan asumisratkaisuun.
3. Jokaiselle hyvinvointialueelle oma asunnottomuuden poistamiseen tähtäävä ohjelma vuoteen 2025 mennessä. Asuttamisessa pitää nojata aikaisemmin ohjelmatyön peruseriaatteena olleeseen Asunto ensin -malliin, ja sen edelleen kehittämiseen. Valtion pitää ministeriötasolla ohjata ja johtaa ohjelmien toteutumista.
4. Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotanto pääkaupunkiseudulla tulee saada pysymään vähintään nyt saavutetulla tasolla, ja kasvamaan. Muuten vuokramarkkinoilla saavutettua suotuista kehitystä ei pystytä ylläpitämään. Myös ARA-rahoitteisen asuntokannan vuokratason tulee kiinnittää huomiota. Arava-vuokrien kasvuprosentti on ollut viime vuosina säännöllisesti korkeampi kuin vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen, erityisesti kasvukeskuksissa. MAL-sopimuksia pitää jatkaa.
5. Pystyttävä tarjoamaan erilaisiin tarpeisiin vastaavia tuetun asumisen ratkaisuja, esimerkiksi pienempiä, 20-40 asukkaan asumispalveluyksiköitä sekä hajasijoitettuja asuntoja, jotta kevyempää tukea tarvitsevat pääsisivät paremmin kiinni asumiseensa.
6. Lakisääteisen asumisneuvonnan tulee ulottua yleishyödyllisten ja yksityisten vuokramarkkinoiden tarjoamiin asumisratkaisuihin sekä huomioitava monimuotoisuutta. Erityisryhmiä tavoittavien järjestöjen tarjoama asumisneuvonta tulee taata rahoituksella ja nähdä se kunnallisia palveluja täydentävänä.
7. Kehitettävä asunnottomuustilastointia reaalityönsä vastaavaksi sekä tuottamaan tietoa asunnottomuuspoluista ja niiden taustalla vaikuttavista tekijöistä.
8. Terveyttä ja hyvinvointia tukevia palveluita on oltava saatavilla walk in -tapaan.
9. Palvelusuunnittelussa on kehitettävä palvelupolkuja ja -malleja niille ryhmille, joiden asema asunnottomana ja asuntomarkkinoilla on kaikkein haastavinta, esimer-

kiksi nuoret, naiset, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt, päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät, vankilasta vapautuvat, muut vähemmistöryhmät sekä vieraskielinen väestö.

10. Kuntien, hyvinvointialueiden sekä järjestöjen on luotava yhteistyöohjelmat, jossa kehitetään moniammatillisten jalkautuvien tiimien, etsivää työtä tekevien yksiköiden, matalan kynnyksen monipuolisen toiminnan sekä kokemusasiantuntijatyön hyödyntämistä palveluissa. (Asunnottomien yö 2022.)

Asunnottomuuden vaihtelu on pitkälti riippuvainen asuntomarkkinoista. Ympäristöministeriön rooli ohjaavana tahona on säilytettävä ja ohjelmatyölle olisi annettava riittävä resurssi. Tähänastisen ohjelmatyön menestys on suurelta osin johtunut siitä, että asunnottomuutta ei ole lähestytty vain sosiaali- ja terveydenhuollon ongelmana vaan yhteiskunnan rakenteellisena ongelmana. (Asunnottomien yö 2022.)

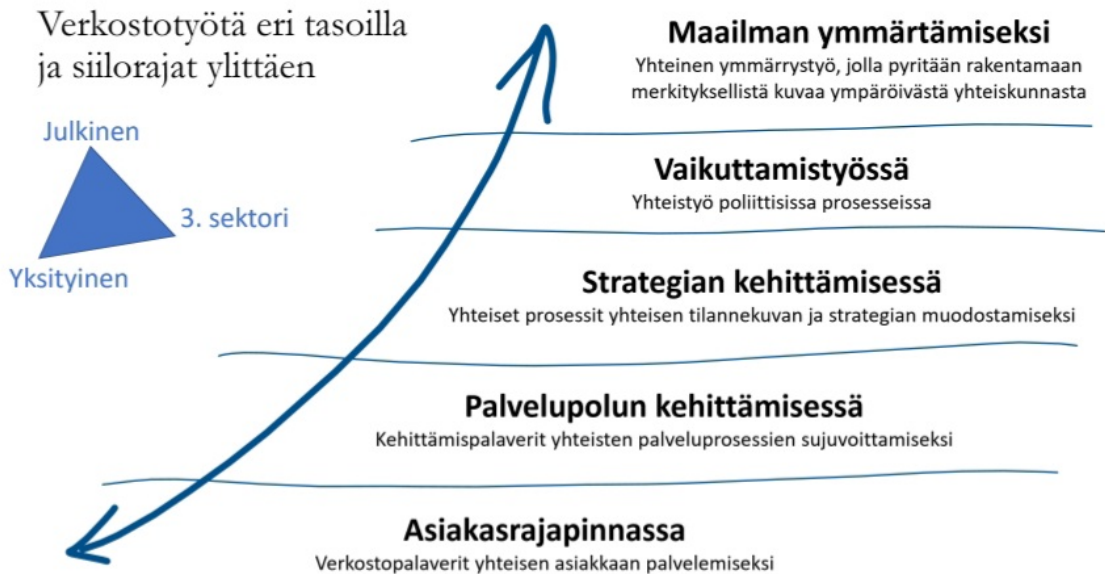
3 VERKOSTOT JA VERKOSTOJOHTAMINEN

Verkostolla tarkoitetaan organisaatioiden ja ihmisten välisiä yhteyksiä ja niiden muodostamia kokonaisuuksia. Verkoston lähikäsitteitä ovat esimerkiksi parvi, heimo, yhteisö, ryhmä, sidosryhmäyhteistyö ja kumppanuus, jotka kuvaavat myös erilaista ihmisten ja organisaatioiden välistä yhteistyötä. Sitoutumisen aste, tavoitteellisuus, yhteistyön taso ja suhde ympäristöön vain vaihtelee. (Soste 2019.)

Verkostotyössä yhdistetään eri ihmisten ja organisaatioiden osaamista ja muita resursseja yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi. Verkostoja voi syntyä mitä erilaisempien teemojen ja tavoitteiden ympärille. Verkoston tavoitteita voivat olla esimerkiksi oppiminen, vaikuttaminen tai ennakoiminen. Verkoston tavoite määrittelee sen, mikä on riittävä tulos yhteisestä toiminnasta. Riittävä tulos voi olla esimerkiksi toisiin toimijoihin tutustuminen, tiedon vaihto, päällekkäisyyksien poistaminen, hiljaisten signaalien tunnistaminen tai pisimmälle vietynä jokin yhteinen toiminta, tuote tai palvelu. (Soste 2019.)

Verkosto on mukana lähes kaikessa yhteiskunnallisessa puheessa: sekä maailmanlaajuiset, että paikalliset talouden, politiikan ja hallinnon ilmiöt nähdään yhä useammin verkostomaisina. Verkostosta on muodostunut yleinen kehys, malli tai metafora, jonka avaamassa tilassa yhteiskunta nykyään suurelta osin näyttäytyy ja jossa se saa käsitteellisen muodon. Maailma näyttää avautuvan nimenomaan verkostomaisena, ja myös tätä maailmaa kuvaava kieli perustuu aiempaa enemmän verkostokäsitteisiin. Toisin sanoen kiinteiden rakenteiden tai instituutioiden lisäksi kiinnitetään enemmän huomiota yhteyksien muodostamiseen ja niihin suhteiden kenttiin, joissa nämä rakenteet ilmenevät. Monet yhteiskunnalliset ilmiöt on alettu ymmärtää olennaisesti verkostollisina. (Eriksson 2015, 7.) Asunnottomuustyön verkostot työskentelevät alla olevan (kuvio 1) mukaisesti, eli kuvatun maailman ymmärtämiseksi. Kaikilla on yksi yhteinen haaste, eli asunnottomuuden poistaminen ja ennaltaehkäisy.

Kuvio 1. Verkostotyötä eri tasoilla ja siilorajat ylittäen

(Järvensivu 2019 s. 3)

Verkostomainen työskentely on luonteva tapa tehdä ja kehittää asunnottomuustyötä. Toiminta on tehokkainta, kun sitä tehdään yhteistyönä yhteistyössä sote-toimijoiden, eri viranomaisten kuten Rikosseuraamuslaitoksen ja eri toimijoiden vuokranantajien, asumisen tukipalvelujen tuottajien, seurakuntien ja järjestöjen kanssa. (Rautiainen 2022.)

Verkostot antavat mahdollisuuden saada muilta alan ammattilaisilta uutta perspektiiviä, tulla yhteisten haasteiden äärellä ja lyödä viisaat päät yhteen uusien ratkaisujen kehittämiseksi. On lohdullista kuulla, että ai, teilläkin on tämä ongelma, emme olekaan tämän kanssa yksin. (Y-säätiö 2022.) Tiedon luomisen sosiaalinen luonne on noussut erityisesti esiin: Uuden tiedon luomisessa ei ole niinkään kyse yksittäisten ihmisten oivalluksista, vaan kyse on erilaisten verkostojen kyvystä tuottaa ja siirtää tietoa sekä oppia uutta (Mustikkamäki 2008, 12).

Asunnottomuutta ehkäiseviä verkostoja oli opinnäytetyötäni aloittaessa tiedossani muutamia Suomessa. Useassa kunnassa on omat sosiaalityön asunnottomuus teemaiset verkostot, tässä opinnäytetyössä keskityn järjestöjen koordinoimiin verkostoihin. Rajasin tietoisesti kunnan asunnottomuusverkostot pois, koska usein asunnottomuustyö kunnalla linkittyy vahvasti asiak-

kaan kanssa tehtävään aikuissosiaalityöhön ja asiakkaan yksilölliseen ja henkilökohtaiseen elämäntilanteeseen, koska asunnottomuustyö on liitetty kunnissa aikuissosiaalityöhön. Järjestöjen ja säätiöiden tekemä asunnottomuustyö on enemmän myös vaikuttamistyötä.

Aspa-säätiön Asumisen ajokortti-hankkeen koordinoimassa Asumisen ajokortti-verkostossa palvelumuotoillaan moniammatillisessa yhteistyössä pedagoginen asumistaito- ja valmennusmalli, jonka tarkoituksena on ennaltaehkäistä asumisen haasteita ja häätöjä. Lisäksi verkostossa käsitellään asumishaasteisiin liittyviä ilmiöitä. (Aspa 2022.) Verkoston ensimmäisenä tavoitteena on, että moniammatillisella yhteistyöllä palvelumuotoiltu Asumisen ajokortti-valmennusmalli valmistuu. Toisena tavoitteena on kasata asumisen haasteisiin liittyviä ilmiöitä yhteen ja koostaa niistä materiaali. Kolmantena tavoitteena on nostaa yhteiskunnallisesta näkökulmasta merkittävä asia asunnottomuudesta esiin.

Asunto ensin -Verkostokehittäjät on asumissosiaalista kehittämistyötä tekevien järjestöjen kumppanuustoimintaa. Verkostossa kehitetään käytäntöjä asunnottomuuden torjumiseen laajassa verkostoyhteistyössä. Tämä tapahtuu muun muassa järjestämällä asumissosiaalityöhön liittyviä koulutuksia, seminaareja sekä yhteisen kehittämisen ja oppimisen foorumeja. Asunto ensin Verkostokehittäjät toteutetaan tiiviissä verkostoyhteistyössä asunnottomuustyötä tekevien kaupunkien ja kumppanuusjärjestöjen kanssa. Asunto ensin Verkostokehittäjissä ovat mukana: Helsingin Diakonissalaitos, Sininauhasäätiö, Vailla vakinaista asuntoa ry, Rauman Seudun Katulähetys ry, Rise, Pelastusarmeija, Y-säätiö ja ARA. Asunto ensin Verkostokehittäjät -toiminnan koordinointi on Y-Säätiöllä. (Y-säätiö 2019.)

Asumisneuvonta on yksi hallitusohjelmassa mainituista toimenpiteistä asunnottomuuden puoltamisessa ja poistamisessa. Hallituksen esityksessä vuoden 2022 talousarvioksi on uusi 3 miljoonan euron määräraha asumisneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen. Asumisneuvonta on todettu onnistuneeksi ja kustannustehokkaaksi ennaltaehkäiseväksi palveluksi mm. vuokratvelkojen, asumisen häiriöiden ja häätöjen vähentämisessä sekä asumisen jatkumisen turvaamisessa. ARA luotsaa asumisneuvonnan verkostoa. (ARA 2022.)

Moniheli-yhdistyksen Katto-ohjelman tavoitteena on ehkäistä asunnottomuutta. Maahanmuuttajilla on suurempi riski joutua kodittomiksi, ja tilanahtaus on yleistä erityisesti lapsiperheissä. Ihmiset kohtaavat ennakkoluuloja ja syrjintää vuokra-asuntomarkkinoilla. Katto-ohjelma on kerännyt tietoja maahanmuuttajien asunnottomuudesta ja asumisesta vuodesta 2016 lähtien.

Katto-ohjelma toimii asiantuntijoina erilaisissa verkostoissa ja järjestää koulutuksia ammattilaisille. Katto-ohjelma auttaa asuntohaussa ja asumisongelmissa monilla eri kielillä sekä tarjoaa tukea asunnon jakaa tietoa asumisesta ja järjestää koulutusta ammattilaisille. (Moniheli 2022.)

Soma-toiminnan päätavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää asunnottomuutta erityistä tukea tarvitsevien jälkihuollon ulkopuolella olevien lastensuojelutaustaisten 18–29-vuotiaiden nuorten aikuisten keskuudessa Kuopion ja Joensuun alueella. Toiminta helpottaa nuorelle kuuluvien ja nuoren tarvitsemien palveluiden tai muiden tukitahojen saavutettavuutta, nuoren asunnonhakuprosessia, vahvistaa nuoren arkisia taitoja ja arjessa pärjäämisen ja selviytymisen tunnetta sekä lisää mielekästä ja piristävää tekemistä arkeen. (Soma 2022.)

3.1 Verkostojen tarkoitus ja johtamisen elementit

Mistä verkostoitumisesta on kyse? Verkostonäkökulman muotoutumisen eurooppalaisessa keskustelussa katsotaan olevan suurelta osin tulos ajattelutyöstä, joka sai alkunsa toisen maailmansodan jälkeen mutta yleistyi 1960-luvulla (Eriksson 2015, 7). Vesalaisen mukaan verkostot perustuvat organisaatioiden välisiin suhteisiin (Vesalainen 2013, 19). Verkostolla tarkoitetaan määriteltävissä olevaa, tiettyjen organisaatioiden, tämän opinnäytetyön tapauksessa asunnottomuustyön organisaatioiden muodostamaa yhteistoimintakuviota, jota kehitetään tietoisesti. Verkostolla on päämäärä ja tavoitteita, jotka ohjaavat sen kehittämistä. Kehittämisen tarkoituksena on tuottaa sellaisia hyötyjä, joita ei ole mahdollista saavuttaa ilman verkostoa. Järvinen määrittelee verkostotyön luottamukseen perustuvaksi yhteistyöksi. (Järvinen 2019, 39.)

Johtaja ei enää voi löytää kaikkia ratkaisuja yksin, tarvitaan ryhmä asiantuntijoita yhdistämään voimavaransa. Mukaan tarvitaan myös sidosryhmien edustajia. Miten heidät saadaan innostumaan ja aktivoitumaan sektorirajat ylittäen? (Kantojärvi 2012.) Verkostojen johtaminen perustuu luottamukseen ja vastavuoroisuuteen. Verkoston johtaminen on erilaista kuin hierarkian johtaminen, jossa säännöt, pr ja sopimukset määrittelevät sen, miten yhdessä toimitaan. Verkoston johtaminen on myös erilaista kuin toiminnan johtaminen markkinoilla, jossa päätösten tekemisen lähtökohdina ovat hinta ja kilpailu. Verkoston vetäjä on myös mahdollistaja, yhteen saattaja ja toiminnan veturi, joka pitää langat käsissään, mutta ei kuitenkaan pyri liikaa hallit-

semaan toimintaa. Verkoston vetäjä ruokkii verkostoa matkan varrella ja pitää yhteistä innostusta yllä. On tärkeää, että verkoston ilmapiiri on niin avoin, että osallistujilla on rohkeutta esittää myös keskeneräisiä ajatuksia. (Soste 2019.)

Sosiaaliset verkostot ovat pohjimmiltaan kommunikaatiokanavista koostuvia järjestelmiä, jotka suojelevat erityyppisiä ihmissuhteita ja edesauttavat niiden syntymistä. Ne perustuvat keskinäiselle luottamukselle eivätkä näin edellytä kolmannen osapuolen myötävaikutusta. Yksilöt saattavat liittyä verkostoon yhteisten arvojen, suorien hyvinvointivaikutusten tai taloudellisen hyödyn takia. Yhteisön kannalta verkostojen merkitys piilee niiden kyvyssä vaikuttaa yhteenliittymien syntyyn ja säilymiseen.

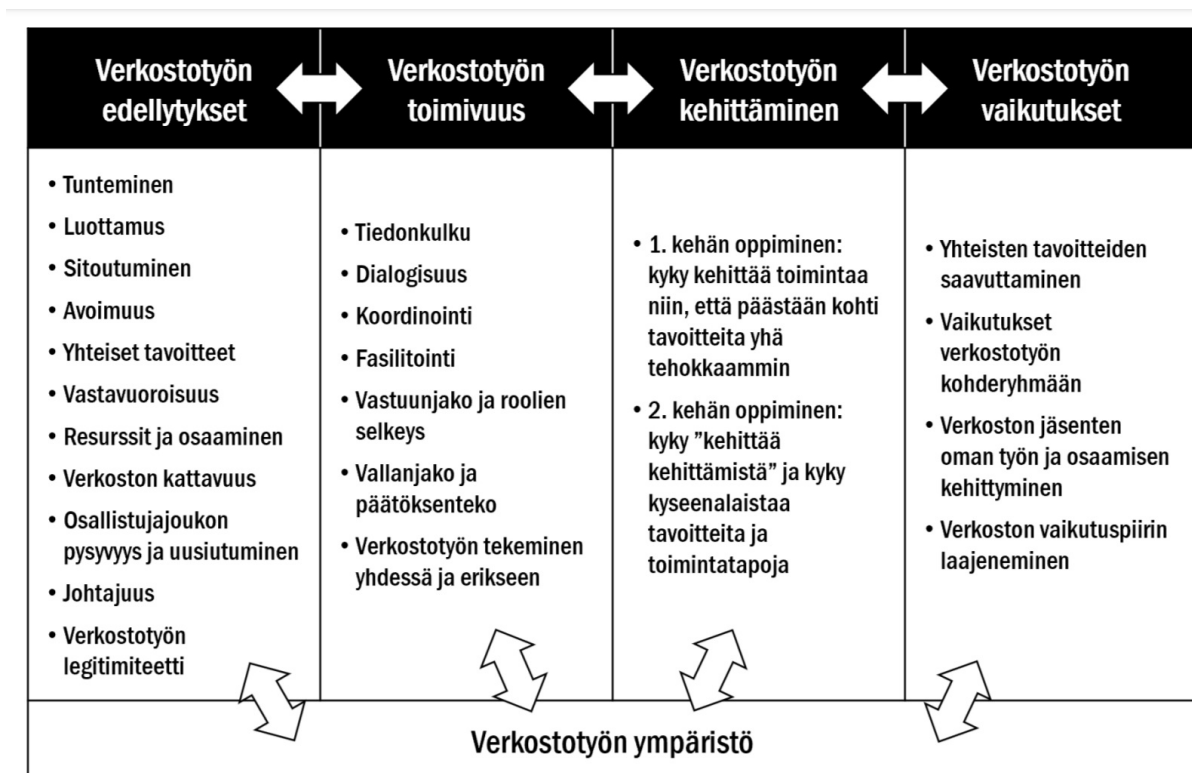
Verkostojen merkityksestä huolimatta niiden muodostumisprosesseja tunnetaan huonosti. Voidaan kuitenkin todeta, että verkostokanavien perustaminen lisää luottamusta. Verkostomuodotukseen liittyy myös ulkoisvaikutuksia, jotka saattavat olla sekä myönteisiä että kielteisiä, kummassakin tapauksessa johtaen tehottomuuksiin. (Dasgupta n.d, 2-3.) Sosiaalinen verkostokäsite nostaa esiin myös verkostojen negatiiviset puolet. Sosiaaliset verkostot ovat eräs tehokkaimista tavoista ajaa verkoston omia itsekkäitä etuja verkoston ulkopuolisia osapuolia vastaan. (Mustikkamäki 2008, 12.)

Vastavuoroisuus verkostoissa perustuu luottamukseen siitä, että antaminen ja saaminen on hyödyllistä. Tällainen vastavuoroisuus on joustavaa, yllättävää ja tulevaisuuteen orientoitunutta: verkostotyötä tekevät toimijat eivät ennalta tiedä, mitä vastavuoroisuus pitää sisällään ja tuotullessaan. Silti luotetaan siihen, että vastavuoroisuutta on jatkossakin tiedossa ja yhteistyö on siksi hyödyllistä. (Järvensivu 2019, 38.) Voidaan puhua myös sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalisella pääomalla viitataan yleensä niihin sosiaalisen järjestelmän piirteisiin, kuten luottamukseen, normeihin ja ihmisten välisiin verkostoihin, jotka voivat lisätä yhteiskunnan tehokkuutta edistämällä koordinoitua toimintaa. (Dasgupta n.d, 1.) Verkoston johtamisessa tärkeää on mahdollistava johtaminen, tavoitteellisuus ja koordinointi sekä fasilitointi (Järvensivu 2019, 39).

Fasilitoinnin avulla voi luoda strategioita, jalkauttaa niitä, suunnitella muutoksia, selvittää konflikteja, toteuttaa verkostotapaamisia, käsitellä tutkimustuloksia ja tiimien kehittämisen eri vaiheita. Sen avulla voi ratkoa myös erilaisia ongelmia, sellaista ongelmaa, johon ei ole vain yhtä vastausta tai yhtä oikeaa ratkaisua, ja joka ei ole filosofinen ”ollako vai eikö olla” -tyyppinen. Luova ongelmanratkaisuprosessi sopii tilanteisiin, joissa ongelman ratkaiseminen edellyttää mielikuvitusta, useiden vaihtoehtojen esille nostamista. Ongelma voi olla tekninen tai ihmisiin

liittyvä, se voi olla nykyhetkessä vaikuttava tai tulevaisuuden mahdollisesti mukanaan tuoma muutos, johon tulee reagoida proaktiivisesti. (Kantojärvi 2012.) Fasilitointi perustuu ajatukselle siitä, että ryhmä itse on paras asiantuntija. Fasilitaattori on puolueeton osapuoli, joka keskittyy ryhmäprosessiin ja auttaa ryhmää ideoimaan vaihtoehtoja, tekemään päätöksiä ja ratkaisemaan ongelmia. Varsinaisesta sisällöstä eli ideoista, päätöksistä ja ratkaisuista vastaavat ryhmän jäsenet. Fasilitaattori varmistaa kaikkien ideoiden ja ehdotusten tasapuolisen käsittelyn sekä sitoutumisen yhdessä luotuihin ehdotuksiin ja päätöksiin. Siten kaikkien ryhmän jäsenten osaaminen ja toiveet tulevat osaksi toimintaa. (Summa, Terhi & Tuominen, Kaisu 2009.) Järvensivun mukaan verkostotyön ydin onkin tunteminen, luottamus ja sitoutuminen (Järvensivu 2019, 39). Alla olevassa (kuvi 2) kerrotaan verkostotyön ympäristöstä, jossa on mm. fasilitointi verkostotyön toimivuuden kanssa edellytyksenä.

Kuvio 2 Verkostotyön ympäristö

(Järvensivu 2019, 228)

3.2 Vaikutusten mittaamisen haasteet verkostoissa

Maailmanlaajuisesti verkostot eivät ole itsestäänselvyys. Kilpailuasetelma voi kiilata yhteistyön ohi, eivätkä samalla alueella toimivat tahot edes tiedä toisensa olemassaolosta. Hyviä keinoja ja ratkaisuja tehdään jatkuvasti, mutta niiden vaikutukset jäävät tilapäisiksi, jos kukaan ei kuule niistä tai vie ratkaisuja eteenpäin. (Y-säätiö 2022.) Verkostojen ongelmana näkemyksieni mukaan on, että monesti verkostot vain toimivat ja yhteiskehittävät. Verkoston osallistujat eivät välttämättä tiedä verkoston tavoitteita ja tietoa ei välttämättä kerätä siitä, onko verkostossa käsiteltävät aiheet osallistujien näkökulmasta hyödyllisiä.

Järvensivun mukaan verkostotyön yksi keskeisimmistä haasteista on ajallisesti niukat resurssit. Verkostotyöhön käytettävän ajan perustelemisen esimerkiksi omalle työnantajalle voi olla haastavaa, koska verkostotyön hyödyt on vaikeampi hahmottaa ja perustella kuin perustyön. Ajankäytön priorisointia voi helpottaa investointiajattelu: panostus tavoitteelliseen verkostotyöhön ei ole vain kustannus, vaan investointi parempaan tulevaisuuteen. (Järvensivu 2019.) Ajankäytön näkökulmasta myös vaikutusten mittaamisen tulisi olla luonteva ja ketterä tapa kerätä osallistujilta tietoa.

Verkostossa olisi hyvä päästä yhteisymmärrykseen erityisesti tavoitteista ja toimintatavoista. Tavoitteen tulisi olla verkoston osallistujille yhteinen. Yhteisten tavoitteiden löytämisestä voi helpottaa ajatus, ettei kaikkein vaikeimmista kysymyksistä tarvitse heti sopia. Verkosto voi ensin asettaa itselleen pienempiä ja helpompia tavoitteita, jotka mahdollistavat etenemisen. Vaikeampien yhteisten tavoitteiden tulee mahdolliseksi sitten onnistumisten myötä. Kun yhteinen tavoite lopulta onnistutaan sanoittamaan, sanoitus voi tuntua jopa itsestäänselvyydeltä. Tämä ei ole ihme, sillä kun pohjatyö on tehty hyvin, lopputuloksena on todennäköisemmin jotain yksinkertaista ja kaunista kuin jotain monimutkaista ja vaikeaselkoista. (Järvensivu 2019.) Vaikutusten mittaamisen tulee pohjautua myös verkoston tavoitteisiin.

Osallistuminen on tärkeä osa tiedon tuottamista ja analyysiä ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa. Päätöksen tavoitteiden määrittely, päätöksestä aiheutuvien vaikutusten tunnistaminen ja vaikutusten merkittävyyden arvottaminen ei onnistu, jos kaikki osalliset eivät voi olla mukana. (Kauppinen 2003.)

Verkoston vaikutuksia ja tuloksellisuutta ei mitata välttämättä ollenkaan, näin ei kerry dataa hyödyllisestäkään toiminnasta ulospäin yhteiskunnallemme. Verkostojen toiminta on kuitenkin tavoitteellista, koska useat alan asiantuntijat kerääntyvät kokoon saman teeman ympärille ja

yhteiskehittävät asiaa eteenpäin. Jotta voidaan saavuttaa merkittäviä muutoksia, pitää tunnistaa yksittäisten toimenpiteiden merkitys osana vaikuttavaa kokonaisuutta. Se on tärkeämpää kuin yrittää tarkasti eristää toimenpiteiden itsenäistä vaikuttavuutta. (Anoschkin 2020.)

Monet verkostot saattavat tehdä myös päällekkäistä työtä, koska eivät tiedä toistensa tekemisestä mitään tai sitten toisen verkoston tieto ei tavoita muita verkostoja ja tiedolle ei tapahdu arvokasta ”ristiin pölytystä”. Arviointivälineen avulla verkoston vaikuttavuutta ja tuloksia voisi tuoda yhteiskunnallisesti näkyville, tämä on erityisesti ihmisläheisessä työssä hyvin merkityksellistä. Verkostoissa osallistujat tuovat esiin alan ilmiöitä, joita kohtaavat ja yhdessä yrittävät ratkoa yhteiskunnallisia haasteita yhteistyön keinoin.

Verkosto on useamman toimijan (yksilöt, intressiryhmät tai organisaatiot) välinen vastavuoroinen ja keskinäiseen tiedon sekä resurssien jakamiseen perustuva yhteistyösuhde ja arvontuottamismalli, jonka avulla pyritään yhdistämään toimijoiden osaamista ja voimavaroja synergiaetujen saamiseksi (Valtioneuvosto 2019). Verkoston arvioinnin lähtökohta on selkeästi määritellyt verkoston tehtävät ja tavoitteet. Mitä paremmin itse toiminta on suunniteltu, sen selkeämpää on myös arvioinnin suunnittelu ja tekeminen. Verkoston onnistumisen ratkaisee se, kykeneekö verkosto tuottamaan ratkaisun verkoston alkuperäiseen haasteeseen. (Soste 2019.)

4 VAIKUTTAVUUS

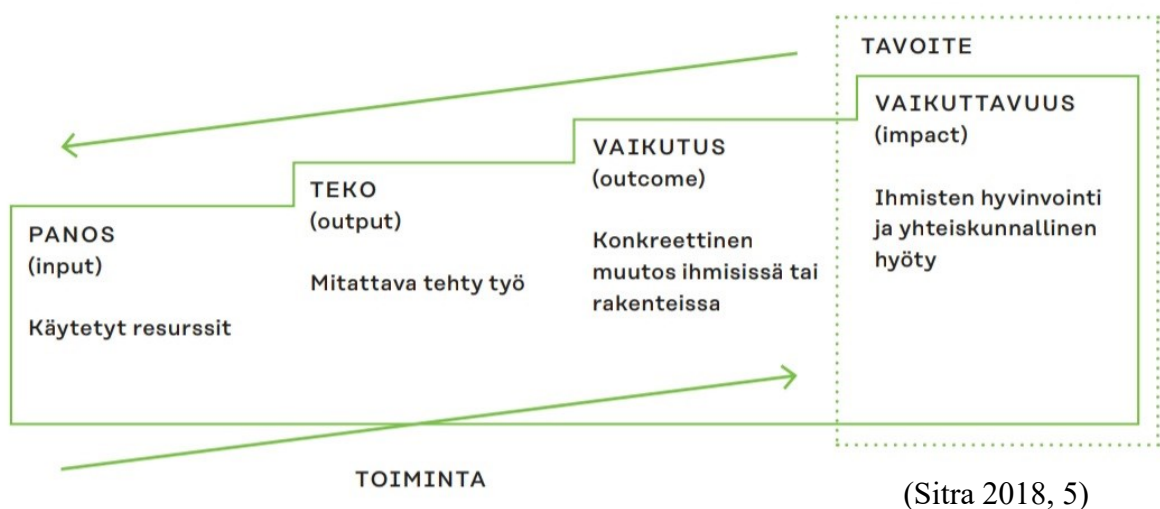
4.1 Vaikutusten arviointi ja arviointivälineen kehittäminen hankkeelle

Kiinnostus verkostotyöhön herää tyypillisesti neljänlaisten haasteiden yhteydessä: halutaan palvelulla yhteistä asiakasta, etsitään tapoja yhteistyön sujuvoittamiseen ja tehostamiseen, haetaan ratkaisuja tai vastataan ajankohtaisiin ilmiöihin, tai pyritään toteuttamaan jotain strategiaa tai visiota. (Järvensivu 2019, 147.)

Vaikutuksella tarkoitetaan tyypillisesti kaikkia toiminnan seurauksena välittömästi tai välillisesti syntyviä muutoksia yhteiskunnassa, ihmisissä tai ympäristössä. Kaikella toiminnalla on jotain vaikutusta yhteiskuntaan, mutta vaikuttavuus vaatii tavoitteellisuutta. (Anoschkin 2020.)

Lähestyn vaikuttavuutta Suomessa laajasti käytössä olevan vaikutusketjun kautta. Vaikutusketjun periaate on yksinkertainen ja sitä on helppo hyödyntää oman toiminnan ja ratkaisujen kuvaamiseen. Kansainvälisesti vaikutusketju (ks. kuvio 3) tunnetaan iooi-menetelmänä. Kirjainyhdistelmä ”iooi” viittaa sanoihin input (panos), output (tuotos), outcome (vaikutus) ja impact (vaikuttavuus). Malli auttaa hahmottamaan, millaista elementeistä yhteiskunnallinen vaikuttavuus muodostuu ja tuo esille niiden väliset suhteet. (Sitra 2022.) Alla olevan (kuvion 3) mukaisesti pystytään esimerkiksi pilkkomaan osiin toiminnan tai hankkeen kokonaisuus, jolloin vaikutusten ja vaikuttavuuden erot tulevat selkeästi eritellyksi. Usein nämä menevät sekaisin.

Kuvio 3. Vaikutusketju

Hyvä tavoite on mitattava, saavutettava, merkityksellinen ja aikaan sidottu (Anoschkin 2020). Järvensivun mukaan hyvä verkoston tavoite on riittävän konkreettinen ja rajattu, jotta se ohjaa ja innostaa osallistujia, mutta silti riittävän abstrakti ja avoin, ettei se rajoita näkökulmia, toimijoita tai oppimista (Järvensivu 2019 150). Arviointi voi olla tarpeesta ja resursseista riippuen suppea tai laaja. Suppea arviointi voidaan tehdä esimerkiksi yhden työkokouksen aikana. Laaja arviointi on hyvä tehdä, jos päätöksestä aiheutuu merkittäviä vaikutuksia ihmisten ja yhteisöjen hyvinvointiin ja terveyteen. (Liimatainen 2006, 16–17.)

Liimataisen mukaan vaikutusten merkittävyyttä voidaan analysoida vastaamalla seuraaviin kysymyksiin: Kuinka todennäköisesti vaikutus toteutuu? Millainen on vaikutuksen kohteena oleva väestö? Vaikutuksen kesto? Vaikutuksen peruuttamattomuus ja lieventämismahdollisuudet? Liittyykö vaikutuksiin ristiriitoja? (Liimatainen 2006, 19.)

Opinnäytetyö tuottaa Aspa-säätiön Asumisen ajokortti-hankkeeseen arviointivälineen, jota hanke voi käyttää Asumisen ajokortti-verkoston vaikutusten arvioinnissa. Vaikutusten arviointia hankkeiden kautta tarkastelleet Sefton, Byfor, McDaid, Hills ja Knapp toteavat, että vaikutuksia arvioidaan, jotta voidaan tietää, vastaako interventio tavoitteitaan. Vaikutusten arviointi ei ole tavoitteiden kertaamista. Vaikutuksia tulee kuitenkin tarkastella suhteessa asetettuihin tavoitteisiin, jotta voidaan arvioida, mitkä käsillä olevista vaihtoehdoista toteuttavat parhaiten asetettuja tavoitteita. Arvioinnin tehtävänä on tunnistaa ja kuvata erilaisia suoria ja myös epäsuoria vaikutuksia, jotka voivat olla toivottuja ja epätoivottuja. (STM 2016.) Vaikutusten arviointi on oleellinen osa tutkimus- ja kehittämishankkeita, joten opinnäytetyön tuottamalla arviointivälineellä on todellinen hyöty suoraan hankkeelle ja organisaatiolle.

Vaikuttavuudella puolestaan tarkoitetaan yhteiskunnallista hyötyä, joka on usein epäsuoraa ja hidasta. Vaikutusarviointiohjeen mukaan yhteiskunnalliset vaikutukset ovat luonteeltaan moninaisia, ja ne ovat vuorovaikutuksessa sekä keskenään että muun tyyppisten vaikutusten kanssa. (STM, 2016.) Esimerkiksi verkoston toiminta voi antaa osallistujalleen päivän koulutuksen avulla lisää asiantuntijaosaamista, jolloin osallistuja kokee hyötyvänsä verkoston toiminnasta. Nämä ovat verkoston välittömiä vaikutuksia osallistujalle. Jos osallistuja ottaa kyseisestä koulutuksesta työmenetelmiä käyttöön omassa asunnottomuutta ehkäisevässä organisaatiossa ja lisäksi kouluttaa muita työntekijöitä työmenetelmän käyttöön, heijastuu toiminta asiakkaisiin. Asiakkaat eli kohderyhmä hyötyy positiivisesti uudesta työmenetelmästä ja auttaa pitkäaikaisesti heidän asumisensa onnistumiseen, jolloin tapahtuu vaikuttavuutta.

4.2 Verkostojohtaminen ja vaikuttavuus

Mustikkamäen mukaan tutkimuksissa on korostettu sekä organisaatioiden välisten yhteistyösuhteiden että yksittäisten työntekijöiden välisen vuorovaikutuksen merkitystä yritysten innovaatiotoiminnalle ja laajemmin alueella tapahtuvalle tiedon leviämislle. Työelämän rakenteet ovat muuttuneet verkostomaisiksi esimerkiksi yhteistyö ja projektimainen työskentely on lisääntynyt. Työelämä on pirstaloitunut ja työsuhteet ovat lyhentyneet sekä päätöksenteko on lisääntynyt. Toisaalta asiantuntijatyön merkitys on kasvanut ja asiantuntijoiden työidentiteetti vahvistaa verkostoitumista. Myös asiantuntijoiden rooli organisaatioissa on muuttunut. (Mustikkamäki 2008, 12.)

Toiminnan toteuttajalle on tärkeää seurata yhteiskunnallisen tason vaikuttavuustavoitteen kehitystä ja arvioida, mikä on oman toiminnan yhteys muutokseen, vaikka omaa osuutta muutoksesta ei pystyittäisi erottamaan. Tieto muutoksesta toimii kuitenkin pohjana tulevaisuuden kehityksessä. (Anoschkin 2020.) Verkoston sisäinen toimivuus ja tuloksellisuus ei välttämättä tarkoita sitä, että verkosto on onnistunut ulkoisilla arviointikriteereillä (Järvensivu 2019, 170).

Ympäristö ei ehkä ole kuullutkaan koko verkostosta tai sen ratkaisusta. Verkosto voi levittää innostuneesti ratkaisujaan mutta kohtaa kylmäkiskaisen vastauksen, esimerkiksi: ”Ei kiitos, ei ole aikaa tutustua, kun kädet ovat täynnä omia töitä.” Myös sidosryhmiltä ja toiminnan rahoittajalta voi tulla paineita: ”Onko teillä näyttöjä tämän verkoston vaikuttavuudesta? Miksi meidän kannattaisi jatkaa työnne rahoittamista?” Tämä on ympäristön toimijoiden näkökulmasta varsin luonnollinen suhtautumistapa. (Järvensivu 2019, 170.)

Verkostoa voi arvioida eri toimijoiden näkökulmasta: mitä verkosto on tuottanut yksittäiselle verkoston jäsenelle, miten verkostomainen työskentely, verkostoituminen, on onnistunut ja mitä verkoston taustalla olevat organisaatiot ovat saaneet verkostosta. (Soste 2019.)

Vaikuttavuus syntyy yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Vaikuttavuuden ekosysteemi tekee näkyväksi, miten yhteiseksi tavoitteeksi asetettu yhteiskunnallinen hyöty laajenee vaikutuskehien kautta useiden tekojen ja panosten verkostoksi. (Sitra 2022.) Voidaan ajatella, että verkostojen toiminta sijaitsee alla olevan kuvion 4. panos kohdassa. Panos tarkoittaa käytettyjä resursseja asian edistämiseksi (kts. aiempi kuvio 3). Panos laajenee verkoston eri toimijoiden tekojen kautta kohderyhmän muutokseen ja siitä koko yhteiskuntaa hyödyttäväksi positiiviseksi muutokseksi, jolloin päästään vaikuttavuustavoitteeseen. Tässä kontekstissa esimerkiksi asunnon on saanut pysyvän oman kodin verkoston kehittämän toimintamallin avulla, jonka kentällä työskentelevät ovat ottaneet käyttöönsä.

Kuvio 4. Vaikuttavuuden ekosysteemi.

(Sitra 2018, 7)

5 MENETELMÄT JA TULOSTEN ANALYSOINTI

5.1 Verkostanalyysi

Opinnäytetyön tavoite oli osallistuvalla ja toiminnallisella tutkimuksella kartoittaa Suomen asunnottomuutta ehkäisevät verkostot ja saada niiden toiminnasta syvällisempi käsitys. Opinnäytetyön aikana kartoitin verkostanalyysin ja osallistuvan kartoituksen avulla kaikki Suomen asunnottomuutta ehkäisevät verkostot, lukuun ottamatta kunnan verkostoja. Verkostojen kartoittamiseen kysyin apua Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksesta ARA:lta, josta sain tiedon myös Monihelin Kattotoiminnasta, joka auttaa asunnottomia maahanmuuttajia sekä SOMA-toiminnasta, joka auttaa 18–29-vuotiaita lastensuojelutaustaisia aikuisia. Yhteistyöstä opinnäytetyön kartoitukseen on sovittu alun perin Asumisen ajokortti-verkoston, Asunto Ensin verkostokehittäjien sekä ARA:n asumisneuvonta verkoston kanssa. Mukaan otin saadun tiedon perusteella myös kaksi sosiaali- ja terveystieteiden avustuskokouksen rahoittamaa toimintaa Monihelin Kattotoiminnan sekä SOMA-toiminnan.

Perehdyin huolellisesti verkostojen toimintaan toiminnallisilla tutkimusmenetelmillä. Opinnäytetyössäni käytin kahta menetelmää tiedonkeruuseen, joista tuli lopputuotoksena valmis analyysikartta sekä vaikutusten arviointiväline. Toinen menetelmästä on verkostanalyysi ja toinen osallistuva kartoitus. Menetelmiä täytyi hieman soveltaa, koska halusin yhdistää niitä sekä soveltaa ne sopimaan opinnäytetyön kontekstiin. Sovellettuna sain yhdistettyä molemmilla menetelmillä tehdyt tutkimustulokset lopputuotokseen.

Kysymykset, joita esitin verkoston johtajille, koskivat verkostojen toiminnan päätavoitteita, suhteita toisiin asunnottomuutta ehkäiseviin verkostoihin, verkostojen yhteiskunnalliseen näkökulmaan ja vaikutusten arviointiin. Lisäksi kartoitin verkostanalyysin avulla opinnäytetyöhön osallistuvien verkostojen yhteistyösuhteita toisiinsa. Verkostanalyysi ei ole yksittäinen tutkimusmenetelmä, vaan pikemminkin joukko menetelmiä, joiden avulla kyetään kokoamaan ja hahmottamaan sosiaalisten rakenteiden moninaisuutta sekä näkemään sosiaalisten ilmiöiden riippuvuus toisistaan (Johanson 1995).

Verkostanalyysin avulla voidaan hahmottaa helpommin (esimerkiksi visualisoimalla) monitulkaisia sosiaalisia prosesseja. Tutkimusmenetelmänä verkostanalyysin tavoitteena on jäsentää tutkittavan kohteen konteksti. Toisin sanoen kattavassa verkostanalyysissä pyritään löytämään yhteys yksilöiden, sosiaalisten tilanteiden ja yhteiskunnallisten rakenteiden välillä.

Tällaisten koko yhteiskuntaa koskevien verkostojen hahmottaminen ja analysointi on 1990-luvulta lähtien ollut sosiaalitieteissä kiinnostuksen kohteena yhä enemmän globalisaatiokeskustelun ja -tutkimuksen lisääntyessä. Verkostanalyysi voidaan käsittää kuvailevassa merkityksessä, jolloin hahmotetaan, millainen on jokin verkosto. Verkostanalyysi voi olla myös selittävässä merkityksessä, jolloin verkostosuhteet ovat selittävänä tai selitettävänä tekijänä. Verkostanalyysi on myös metodinen ja/tai teoreettinen lähestymistapa. (Aro 1999, 138–152.)

Verkostanalyysin aineisto on yksiulotteinen verkostoaineisto, jonka avulla tutkitaan yhden toimijajoukon välisiä suhteita. Huomioon otetaan kokonaisverkosto, eli rajatun toimijajoukon kaikki keskinäissuhteet sekä lisäksi toimijoiden väliset epäsuorat yhteydet. Aineisto on arviointiaineisto. Tällä tarkoitetaan, että arvioidussa verkostossa ei liiku vielä juurikaan mitään konkreettista (esimerkiksi rahaa tai informaatiota). Kyse on vain yksilöllisistä arvioinneista, minkälainen suhde toimijalla on toiseen. (Johanson, Mattila & Uusikylä 1995, 24.)

Tässä opinnäytetyössä verkostanalyysin tarkoituksena oli saada selville, minkälaiset suhteet verkostoilla on toisiinsa. Tekevätkö verkostot keskenään yhteistyötä ja minkälainen koettu yhteistyö on? Verkostanalyysi lähti käyntiin kartoittamalla opinnäytetyöhön sopivat verkostot ja toiminnot. Suurin osa oli itselleni valmiiksi tuttuja toimijoita työni puolesta, mutta myös kaksi uutta toimijaa tuli joukkoon kartoituksen viime hetkillä. Uudet toimijat olivat SOMA-toiminta ja Moniheli ry:n KATTO-toiminta. Otin yhteyttä verkostojen ja toimintojen johtajiin ja koordinaattoreihin ja sovin tapaamisajat. Osan kanssa tapasimme etäyhteyksillä Teamsin välityksellä ja osan kanssa kasvokkain. Etäyhteydet toivat hieman haasteita verkostanalyysin tekemiseen ja jouduin käyttämään paljon apukysymyksiä saadakseni tietoja. Kasvokkain tapaamisissa keskustelu sujui jouhevasti ja helpotti kun materiaalit, eli analyysikartan pohja oli näkyvillä ja sitä pystyi keskustelun lomassa tarkastella samaan aikaan. Koin tämän tiedonkeruun menetelmän erittäin sopivaksi ja se tuotti arvokasta tietoa verkostojen suhteista toisiinsa. Verkostanalyysia tehdessä on kuitenkin tärkeä havaita se että, tässä mitataan toimijoiden kokemuksia suhteesta toiseen toimijaan. Aina piilee riski siihen, että toinen arvioi yhteistyösuhteen merkitykselliseksi ja toinen merkityksettömäksi ja nämä tulokset tulevat näkyviin lopullisessa tuotoksessa ja se saattaa tuntua kiusalliselta, mutta se on tärkeää saattaa näkyviin.

5.2 Osallistuva kartoitus

Osallistuvaa kartoitusta käytin opinnäytetyössäni toiminnallisella tavalla selvittämään, miten verkoston johtajat/koordinaattorit näkevät Suomessa asunnottomuutta ehkäisevien verkostojen toimintaympäristön ja heidän tärkeäksi kokemat yksityiskohdat verkostojen toiminnassa. Esitin verkoston johtajille kysymyksiä osallistuvaan kartoitukseen pohjaten sekä he saivat havainnollistaa kartalle, minne päin Suomen karttaa verkoston toiminnot painottuvat. Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa käytetään yleisesti termiä participatory mapping (toisinaan myös social mapping), joka on useimmiten suomennettu termillä osallistuva kartoitus. Suomenkielillä tätä menetelmää koskevia tutkimuksia ei ole muutamia opinnäytteitä lukuun ottamatta ole tietävästi juuri julkaistu. Yhteisöjen edustajien tai yksilöiden piirtämät kartat, jossa he kuvaavat lähiympäristöään ja merkitsevät siihen tutkimusaiheen näkökulmasta tärkeäksi kokemiaan yksityiskohtia, voivat olla tärkeä osa tiedon tuottamisen prosessia. (Hohental Johanna 2021, 157–158.)

Kartalla tarkoitetaan yhteiskuntatieteellisessä osallistavassa tutkimuksessa useimmiten maahan tai paperille käsin piirrettyä tai tietokoneella graafisten työkalujen avulla tehtyä kuvaa, jonka ei kuitenkaan tarvitse välttämättä noudattaa samanlaista maantieteellisiin sijanteihin tai etäisyyksiin liittyvää tarkkuutta kuin tieteellisiltä kartoilta edellytetään. Mitä osallistujalähtöisempi kartoitusprosessi kontekstissa on, sitä paremmin se palvelee tiedontuotannon tavoitteita. (Hohental Johanna 2021, 157–158.)

Lopputuotoksena opinnäytetyössä on selkeä analyysikartta, joka havainnollistaa yhdellä silmäyksellä lukijalle asunnottomuutta ehkäisevistä verkostoista tietoa niiden sijainnista, toimintaympäristön sekä heidän suhteensa toisiinsa ja yhteiskuntaan. Lisäksi arviointivälineen tulosten raportoinnilla on suuri merkitys, koska arviointimenettelyn tarkoitus on tuottaa tietoa päätöksenteon tueksi. Arviointia raportoitaessa vaikutukset ja niiden taustat tulee esittää mahdollisimman selkeästi, havainnollisesti ja ymmärrettävästi (Kauppinen 2003).

Pyysin verkostojen ja toimintojen johtajia merkitsemään analyysikartan luonnokseen, millä alueilla verkosto toimii aktiivisesti. Aktiivisuuden rajasin tarkoittamaan verkoston tilaisuuksiin osallistuvien osallistujien alueita, paikallisia koulutuksia/seminaareja alueilla tai tiivistä yhteistyötä esim. kunnan tai muun toimijan kanssa alueella.

Osallistuvakartoitus tehtiin samoilla tapaamisilla, kuin verkostanalyysi. Nämä menetelmät sopivat kokemukseni mukaan hyvin yhteen. Apuna tapaamisissa oli Suomen kartan pohja, jonne

sijoitettiin verkoston sekä toimintojen alueelliset painotukset. Koostin itse lopullisen graafisen analyysikartan, jonne lisäsin myös verkostoanalyysin. Kartan ja keräämäni haastattelutiedon perusteella muodostin kokonaiskuvan ja lopullisen kartan graafisessa muodossa verkostojen toiminnasta. Lopuksi viimeistelin graafisen kartan muotoon ja lähetin vielä kommentoitavaksi verkostoille ja toimijoille, että kaikki ovat varmasti oikeilla paikoillaan. Hyödynsin saatua tietoa vaikutusten arviointivälineen luomisessa.

5.3 Teemoittelun tuomat havainnot ja arviointivälineen pilottitestausta

Hyödynsin teemoittelua verkostoanalyysillä keräämäni aineiston analysoimisessa. Keräsin eri toimijoiden vastaukset samasta teemasta excel-taulukkoon allekkain. Tämä helpotti kokonaiskuvan muodostumista. Teemoittelun avulla huomasin, että jokaisella verkostolla tai toiminnalla oli sama päätavoite ennaltaehkäistä, puolittaa tai poistaa asunnottomuutta, tosin erilaisten kohderyhmien edustajilla. Erilaisia kohderyhmiä olivat lastensuojelun jälkihuollon asiakkaat, maahanmuuttajat, rikostaustaiset sekä asunnottomuuskentän työntekijät asumisneuvojista tuetun asumisen työntekijöihin. Keinot vaikutusten aikaansaamiseen erosivat kuitenkin selvästi toisistaan. Tämä selvisi teemoittelun avulla, kun sain kaikkien verkostojen keinoja ja menetelmiä kasattua allekkain taulukkoon vertailuun keskenään.

SOMA-toiminnan ja Asumisen ajokortti-verkoston kohderyhmään kuuluvat lastensuojelun jälkihuollon nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisy. Asumisen ajokortilla myös lisäksi muut kohderyhmät. Keinoina olivat vertaisuus ja arjessa tapahtuvan selviytymisen tunteen vahvistaminen. Verkostotyön näkökulmana oli yhteiskehittäminen muiden toimijoiden kanssa, haasteiden ja ilmiöiden tunnistaminen. Molemmissa tehtiin käytännön asiakastyötä nuorten kanssa, verkoston asiantuntijaosaamisen vaihdon lisäksi. SOMA-toiminnan todettuja vaikutuksia on asunnon löytäminen asunnottomille ja nuorten palveluihin ohjaaminen ja rinnalla kulkeminen. Asumisen ajokortti-verkostossa yhteiskehittämällä hiotun asumistaitovalmennusmallin on käynyt loppuun 139 henkilöä. Valmennusmallin vaikutukset voidaan osoittaa sillä, että puolen vuoden päästä valmennuksesta osallistujat vastaavat kyselyyn, jossa kartoitetaan osallistujan nykytilannetta ja valmennusmallin vaikutusta osallistujan arkeen. Tulosten mukaan suurin osa on kokenut valmennuksen hyödylliseksi, asumisen taidot ovat parantuneet sekä turvallisuuden tunne omaa kotia kohtaan on lisääntynyt.

Monihelin kattotoiminnassa kohderymänä ovat maahanmuuttajataustaiset henkilöt. Toiminnan vetäjä korosti maahanmuuttajien erityispiirteitä asunnottomuuskentällä. Yleisessä asunnottomuustyössä korostuu päihde- ja rikostaustaisten asunnottomuus ja maahanmuuttajat saattavat jäädä sen ulkopuolelle. Maahanmuuttajille on kyllä tarjolla kotoutumiseen liittyviä palveluita, mutta ne tähtäävät enemmän opiskelupaikan tai työpaikan löytymiseen. Jo todettuja vaikutuksia on maahanmuuttajataustaisille löydetyt asunnot sekä maahanmuuttajataustaisten asunnottomuuden nostaminen yhteiskunnalliseen keskusteluun.

VAT-verkoston ja heidän jäsenjärjestöjensä kohderyhmää ovat rikostaustaiset henkilöt. Verkosto kehittää, tukee ja koordinoi rikosseuraamusasiakkaiden asumis- ja muita tukipalveluja ja parantaa tiedonvälitystä eri sidosryhmien ja toimijoiden välillä. Tavoitteena on asunnottomuuden lisäksi vähentää uusintarikollisuutta. Verkosto ottaa myös kantaa ajankohtaisiin asioihin kohderyhmänsä aseman parantamiseksi ja on tehnyt vuosien aikana kannanottoja ja lausuntoja. Todettuja vaikutuksia on rikostaustaisten onnistunut asuttaminen ja uusinta rikollisuuden torjuminen.

ARA:n asumisneuvojien verkoston tehtävänä on nostaa asumisneuvojien profiilia, sekä asumisneuvojien hyvinvoinnin edistäminen. Asumisneuvojat työskentelevät usein ilman tiimiä tai työparia ja vertaistuen määrä on vähäistä. Verkoston avulla asumisneuvojat saavat myös uusia työkaluja työhönsä sekä ajankohtaista tietoa asumisneuvonnan kentältä. ARA näkee verkoston tärkeänä osana asumisneuvojien työtä ja ARA koordinoi verkostoa asumisneuvojien toiveiden mukaisesti. Verkosto on tarkoitettu vain asumisneuvontatyötä tekeville ammattilaisille. Verkostolla ei ole vielä todettuja vaikutuksia, koska verkosto on vasta hetki sitten perustettu. Palaute asumisneuvojilta on ollut hyvää ja verkosto nähdään tarpeelliseksi. Asumisneuvonnan työ on tunnistettu osaksi asunnottomuuden ennaltaehkäisyä.

Verkostokehittäjien verkoston tarkoituksena on asunnottomuustyön ja asumissosiaalisen työn kehittäminen yhdessä sektorirajat ylittävän moniammatillisen osallistujajoukon kanssa. Joukkoon kuuluu muun muassa sairaanhoitajia, sosiaalialan työntekijöitä, virkamiehiä sekä kiinteistöalan työntekijöitä. Tavoitteena on jalkauttaa Asunto Ensin-toimintamallia eteenpäin. Asunto ensin on asunnottomuustyön malli, jonka keskeinen näkemys on, että asunnottomuustyössä asunnon hankkiminen on etusijalla muihin tukitoimiin nähden. Kun asunnottomalle mahdollistetaan asuminen omassa asunnossa, auttaa se muiden sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ratkaisemisesta. Toisin sanoen muiden ongelmien ratkaiseminen ei ole edellytyksenä asumisen järjestämiselle, vaan malli toimii toisinpäin. (Asunto Ensin 2018.)

Verkostokehittäjien todettuja vaikutuksia ovat verkoston laatimat Asunto ensin laatusuositukset ja Asunto ensin 2.0 teemoja on otettu hallitusohjelmaan. Lisäksi verkosto on pitänyt paljon koulutuksia asunnottomuuskentän toimijoille ja oppilaitoksille.

Teemoittelun avulla huomasin myös, että lähes jokaisella verkostolla oli samojen tavoitteiden lisäksi samanlaiset haasteet. Haasteiksi nostettiin keskusteluyhteyden heikkous ylöspäin valtiotasolle sekä vaikuttavuuden mittaaminen verkostotyöstä.

Elämänhallinnan ongelmat ja asunnottomuus ovat ilmiö, johon on reagoitu erilaisilla toimenpideohjelmilla ja ammatillisten sidosryhmien ja verkostojen yhteistyöllä (Rautiainen 2022). Asunnottomuustyötä ja palveluita alettiin järjestelmällisesti kehittää, kun Ympäristöministeriö käynnisti ensimmäiset valtakunnalliset pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelmat, PAAVO I (2008–2011) ja PAAVO II (2012–2015). Myös vuonna 2016 käynnistetyn AUNE-toimenpideohjelman painopisteenä on ollut asunnottomuuden ennaltaehkäisy. (Ranta Johanna & Juhila Kirsi 2019.) Näiden ohjelmien voimassa olon aikana ohjelmien johtajat koordinoivat tiedonkulkua asunnottomuustyönkentällä ylös ja alaspäin, jolloin keskusteluyhteyden koettiin olevan paremmalla tasolla kuin nykyään kenttätöitä tekevien ja valtion välillä. Haasteen asunnottoman maahanmuuttajan tilanteeseen tuo myös se, että maahanmuuttoon liittyvistä kysymyksistä vastaa sisäministeriö, kun taas asunnottomuustyöhön liittyen ympäristöministeriö.

Kaikkien opinnäytetyössä esiintyvien verkostojen ja toimintojen toimintaa rahoittaa valtio. Haasteeksi koettiin myös valtion rahoituksen lyhyt kestoisuus ja rahoituksen epävarmuus. On hankalaa suunnitella toimintaa seuraavalle vuodelle, jos ei tiedä saako rahoitusta ja jos saa niin, minkä verran.

Jokainen verkosto, yhtä verkostoa lukuun ottamatta nosti haasteeksi vaikutusten mittaamisen ja sen osoittamisen ulospäin. Kerrottiin, että on haastavaa saada ihmisiä vastaamaan kyselyihin ja ylipäättään saada selvyyttä siitä, onko verkoston tai toiminnon tekemällä työllä vaikutusta verkostoon tai toimintoon osallistuneille. Määrällisesti on helppo mitata, kuinka paljon osallistujia on, mutta laadullinen mittaus sekä vaikutusten osoittaminen koettiin haasteelliseksi. Toiveena oli, että arviointiväline olisi helppokäyttöinen, nopea ja ketterä.

Kun aloin kehittämään arviointivälinettä, pidin koko ajan mielessäni arviointivälineen tuottamaa tietoa vaikutuksista sekä helppokäyttöisyyttä verkoston tai toiminnon vastausten kerääjälle ja analysoijalle, joka yleensä on verkoston tai toiminnon johtaja tai koordinaattori.

Testasin arviointivälinettä pilottiverkostossa eli Asumisen ajokortti-verkostossa. Osallistujia verkostossa on noin kaksikymmentä henkilöä eri organisaatioista. Pilottipäivänä osallistujia oli verkostossa kymmenen paikalla. Pilotin päämääränä oli luoda viimeinen silaus arviointivälineelle. Osallistujat itse pääsivät testaamaan arviointivälinettä käytännössä verkoston tapaamisen jälkeen ja antoivat siitä palautteen kyselylomakkeella.

Kyselyistä kävi ilmi, että arviointiväline koettiin helppokäyttöiseksi ja selkeäksi. Avoimeen kysymykseen arviointivälineen kehittämistä, ei tullut yhtään vastausta, joten tein johtopäätöksen, että arviointiväline koettiin kokonaisuudessaan hyväksi. Kyselyn käyttökokemuksesta haastattelin Asumisen ajokortti-hankkeen Isabel Lepola-Fernandezia, hän kommentoi arviointivälinettä näin:

”Mielestäni arviointityökalu on helppokäyttöinen ja hyödyllinen, se ohjaa verkostoa oikeaan suuntaan. Usein verkostoissa eksytään aiheesta ja niihin osallistuminen saattaa olla osallistujalle toisinaan turhauttavaa. Työkalun avulla voidaan kehittää verkostoa palvelemaan tarkoitustaan yhä paremmin. Työkalu lisää myös osallistujien osallisuutta ja verkoston johtaminen ei ole vain yhden henkilön varassa, vaan sitä yhteiskehitetään palvelemaan asiaansa paremmin.” (Lepola-Fernandez 2022.)

Tästäkin voidaan huomata, että verkostot toimivat yhdessä, joten niitä tulee myös kehittää yhdessä. Kun asioita tehdään yhteistyön voimin ja vahvistetaan osallistujien osallisuutta, edistetään myös verkoston tavoitteiden toteutumista.

6 TULOKSET, TUOTOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Analyysikartta verkostojen toiminnasta

Analyysikartassa ilmenee mitä verkostoissa tehdään, miksi tehdään, millä laajuudella ja syvyydellä tehdään. Tarkoituksena analyysikartan avulla oli kuvata mitä verkostot tekevät, mikä on verkostojen suhde toisiinsa ja mikä niiden tavoite yhteiskunnallisesti on. Tapaamisten ja käytettävien menetelmien avulla sain kerättyä tietoa siitä, mitkä asiat ovat tärkeitä arviointivälineen kehittämässä. Tiedot on hyvä saattaa yhdeksi kokonaisuudeksi, jotta niistä voidaan muodostaa kokonaiskuva. Ne tulee saattaa yhteen myös sen vuoksi, että ymmärrettäisiin mitä tietoa ylipäänsä on olemassa ja mitä tietoa puuttuu.

Saadun tiedon perusteella nyt voidaan yhdellä silmäyksellä saada kuva asunnottomuustyötä tekevästä verkostoista Suomessa. Se on tärkeää, koska näitä ei tietääkseni ole koskaan aiemmin kerätty yhteen. Kunnan asunnottomuustyön toimijat uupuvat kartasta ja hienoa työtä tehdään julkisten sektoreiden verkostossa, mutta uskon, että suurin perehtyneisyys on nimenomaan verkostoilla, jotka keskittyvät kokopäivätyönä asunnottomuustyön kenttään. Kunnan verkostoissa pääpainopisteenä on sosiaalityöhön liittyvät näkökulmat. Saamani tiedon perusteella opinnäytetyön toimijoiden verkostotapaamisiin osallistujat ovatkin enemmistönä kunnalla työskenteleviä henkilöitä, jotka tuovat arvokkaan kenttätyön näkemyksen verkostoille sekä saavat verkoston kautta asiantuntemusta kenttätyöhön.

6.2 Havaintoja alueellisista eroista

Osallistuvan kartoituksen avulla selvisi, ettei asunnottomuustyö tai asunnottomuuskentän asiantuntijuus yllä kaikille Suomen alueille, ainakaan opinnäytetyöhön osallistuneiden verkostojen ja toimintojen osalta. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen THL:n tutkimuksen mukaan pääkaupunkiseudun ongelmat liittyvät erityisesti asumiseen, esimerkiksi asunnon saamiseen ja pitämiseen. Muualla Suomessa taas painottuvat alueittain mielenterveyteen ja elämänhallintaan liittyvät ongelmat. (THL 2022.) Voi myös olla, että asunnottomuushuolia ei ole alueella tai ne ovat piilossa.

Jokainen toimija toimi pääkaupunkiseudulla, missä toki myös asunnottomuutta on paljon. Maantieteellisesti asunnottomuus keskittyy pääkaupunkiseudulle. Asunnottomuutta kokevista yli puolet on pääkaupunkiseudulla. Vuonna 2021 Helsingissä oli 1 209 (-325), Espoossa 433 (+4) ja Vantaalla 219 (-8) asunnotonta. Myös muissa isoimmissa kaupungeissa – Turussa, Tampereella, Jyväskylässä, Oulussa, Kuopiossa ja Lahdessa – on merkittävä määrä asunnottomia. Vuonna 2021 asunnottomuutta esiintyi sadassa Manner-Suomen kunnassa. (Vva ry 2022.)

Pääkaupunkiseudun kriisiytyneeseen katusunnottomuustilanteeseen on tällä hetkellä vastattu pääosin hätä- ja väliaikaismajoitusta lisäämällä ja pyritty olemassa olevien resurssien tehokkaampaan käyttöön. Käytännössä kuitenkin tuettua asunto ensin -paikkaa joutuu tällä hetkellä Helsingissä odottamaan kuukausia, usein liki vuoden. Asunto ensin -periaatteen mukaisesti toimivien vuokrasuhteeseen perustuvien tuettujen asumispaikkojen määrä on vähentynyt samalla kuin tarve on kasvanut. Toimintamalli johtaa asuntolajijärjestelmän palauttamiseen. (Tiivola 2022.) Myös pääkaupunkiseudulla on paljon kehitettävää asunnottomuustyössä.

Analyysikartan tulokset

- **ARA asumisneuvojien verkosto:** Etelä-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Kanta-Häme, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Salo, Päijät-Häme, Satakunta, Uusimaa, Varsinais-Suomi, 17 aluetta
- **Asumisen ajokortti-verkosto:** Kanta-Häme, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Satakunta, Uusimaa, 5 aluetta
- **Moniheli Kattotoiminta:** Uusimaa, 1 alue
- **Soma-toiminta:** Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo, 2 aluetta
- **Vapautuvien asumisen tuen verkosto:** Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Lappi, Pirkanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo, Satakunta, Uusimaa, Varsinais-Suomi, 11 aluetta
- **Verkostokehittäjät:** Kanta-Häme, Keski-Suomi, Pirkanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Päijät-Häme, Satakunta, Uusimaa, Varsinais-Suomi, 8 aluetta

Ahvenanmaa jäi ilman asunnottomuustyön verkostojen toimintaa kokonaan ja en löytänyt Ahvenanmaan asunnottomuudesta tietoja kovan etsinnän yrityksistä huolimatta.

Yhden toimijan varassa oli Etelä-Karjala, Keski-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi. Tässä vaiheessa itselläni heräsi mielenkiinto tutkia asiaa hieman enemmän, koska tiesin entuudestaan, että ainakin Lapin alueella osalla ihmisistä on vakavia päihdeongelmia sekä pohjoisimmassa Suomessa sijaitsee vankiloita, joista usein vapaudutaan asunnottomana.

Etelä-Karjalassa, Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa ainoa toimija oli ARA:n asumisneuvojien verkosto. On hyvä, että tiedämme asumisneuvojia olevan alueilla, mutta sitä emme tiedä miten pitkälle heidän työnkuvansa ylettyy. Asumisneuvojat voivat olla esimerkiksi tietyn yksittäisen vuokrataloyhtiön tai sosiaalityön palveluksessa.

Ylen (2022) mukaan Etelä-Karjalassa asunnottomuus koski viime vuonna Lappeenrannassa yksin eläviä ihmisiä. Viime vuonna Etelä-Karjalassa oli 32 asunnontonta, joista Lappeenrannassa 18. Asunnottomista neljä oli pitkäaikaisia asunnottomia. Suurin osa asunnottomista asui vanhempiensa tai kavereidensa luona. Asunnottomista kaksi oli naisia ja alle 25-vuotiaita oli neljä. (Yle 2022.)

Keski-Pohjanmaalla Kokkolassa asunnottomien määrä on tilastoitua isompi. Kokkolassa on papereiden mukaan alle kymmenen asunnontonta, todellisuus liikkuu sadoissa. He ovat vanhempien tai kavereitten luona tai eri paikoissa olevia ihmisiä, jotka eivät nouse tilastoihin. Tavallisin syy asunnottomuuteen voi olla yksinkertainen: vuokravelka, hädät, päihdeongelma. (Keskipohjanmaa 2022.) Y-säätiöllä työskentelevän toimitusjohtajan Ojankosken mukaan valtakunnallisesti noin 60 % asunnottomiksi päätyneistä ovat joutuneet tilanteeseen taloudellisten ongelmien vuoksi (Ojankoski 2022).

Virallisia lukuja Kainuun asunnottomista ei ole, mutta esimerkiksi erityisnuorisotyössä Kajaa-nissa sitä kohdataan viikoittain. Asiantuntijat arvoivat määrän kymmenissä laskettaviksi. Piiloasunnottomuus liittyy asunnottomuuteen vahvasti. (Yle 2022.) Piiloasunnottomuus tarkoittaa sitä, että majoillaan tuttavien ja sukulaisten luona vailla tietoa vakinaisesta asunnosta (Haahtela & Juhila 2015). MARGI-tutkimusryhmässä olevien Rannan ja Juhilan 2019 mukaan tilastot eivät kerro koko totuutta asunnottomuudesta, sillä piiloasunnottomuuden tilastointi on osoittautunut vaikeaksi (Ranta & Juhila 2019).

Isoimpien verkostojen eli Verkostokehittäjien, Ara:n asumisneuvojien sekä VAT-verkoston pohdissa pohjoisinta Suomea ja Lapin aluetta alkoi syvempi pohdinta siitä, onko siellä päin verkostolla toimintaa. Usean verkoston toiminta on avointa koko Suomelle, mutta Lappia pohdittaessa useampi verkosto ilmaisi huolensa pohjoisimmasta Suomesta: ”*Onkohan meillä seminaareissa osallistujia sieltäpäin? Nyt ei ainakaan tule mieleen.*” ”*Jäin pohtimaan tuota Lappia, mitähän sinne kuuluu?*”. Loppujen lopuksi vain yhdeltä verkostolta Vapautuvien asumisen tuen verkostolta on jäsenjärjestö Nuorisoasuntoliitto NAL Rovaniemi ry Lapin alueella Rovaniemellä. NAL Rovaniemen perustehtävä on tarjota kohtuuhintaista, viihtyisää ja luotettavaa vuokra-asumista alle 30-vuotiaille nuorille (NAL 2021). Yhdistyksen toiminta kohdistuu siis vain nuoriin alle 30–vuotiaisiin.

Loppuvuodesta 2021 Lapin kansan otsikoi ”Rovaniemellä paljon asunnottomia vaikei kodittomuus näy katukuvassa” tilastojen mukaan Rovaniemellä on muihin Suomen kaupunkeihin verrattuna vain vähän asunnottomuutta, mutta kaupungissa on kuitenkin mahdollisesti paljon tilastojen ulkopuolelle jäävää piiloasunnottomuutta. (Lapin kansa 2021.)

Tuoreen Lapin kansan (2022) mielipideosastolla sosiaalihuollon ammattilaiset kirjoittavat: Rovaniemen vuokra-asuntomarkkinat ovat armottomia luottotiedottomille nuorille, joiden määrä on lisääntynyt viime vuosina huomasti, tai mielenterveysongelmien ja/tai päihderiippuvuuden kanssa painiville. Repaleinen asumishistoria ja kasaantuneet ongelmat sysäävät henkilön liian herkästi asuntojen ja avun ulottumattomiin. Heitä on saatettu yrittää sosiaalihuollon keinoin jo auttaa, mutta he eivät ole vielä kyenneet apuun tarttumaan tai ovat ennestään viranomaisille tuntemattomia majapaikan ja avun hakijoita. (Lapin kansa 2022.)

Mielenkiintoni heräsi lukemastani piiloasunnottomuudesta vielä entisestään, ja päätin kysyä Nuorisoasuntoliitto ry:n (NAL) VAT-verkoston edustajalta Vilma Kinnuselta Lapin osalta asiasta lisää tietoa. Hän vahvisti havainnot oikeiksi ja ovat myös itse NAL:ista huolestuneet tilanteesta. NAL:in kohderyhmää ovat nuoret, mutta he ovat silti tehneet oman KATU-hankkeensa puitteissa työtä sen eteen, että ovat saattaneet kunnan toimijoita yhteen ja kannustaneet asunnottomuustyöhön verkostomaisesti. Toiminta on kuitenkin siellä heidän omalla vastuullansa. (Kinnunen 2022.)

Alueelliset tiedot ovat arvokkaita Asumisen ajokortti-hankkeelle, koska tämän tiedon avulla hanke voi tarjota ja kohdentaa asumistaito- ja valmennuksia näille alueille, jossa toimintaa on vähäisemmin. Myös muut asunnottomuustyötä tekevät verkostot voivat tiedon avulla kohdentaa lisää informaatiota Etelä-Karjalaan, Keski-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin alueille.

Y-säätiön Verkostokehittäjien toiminta tunnetaan myös ulkomailla. Y-säätiö on ollut kansainvälisen FEANTSA:n jäsen 1990-luvulta lähtien ja koordinoi Euroopan laajuista Housing First Europe Hub -verkostoa ja sen tutkimustyöryhmää. (Y-säätiö 2022.) Housing first on suunniteltu ennalta ehkäisemään asunnottomuutta ja poistamaan sitä. Yhteiskuntatieteellinen tutkimus onkin selvästi osoittanut käyttämällä erilaisia vankkoja tutkimusmenetelmiä, että asunnottomuuden kokemus on dynaaminen prosessi. Asunnottomuutta kokevat ovat osa suurempaa kokonaisuutta ja epäedullisessa asemassa olevat kotitaloudet, jotka ovat asunnottomuusvaarassa ovat myös vaarassa sosiaalisesti syrjäytyä. (Sullivan 2021.)

Kuten aiemmin totesin, verkostanalyysillä oli tarkoitus selvittää verkostojen ja toimijoiden yhteistyösuhteita toisiinsa. Vain kolmella verkostolla oli merkittävät yhteistyösuhteet toisiinsa, ja ne olivat suhteessa yhteen samaan verkostoon eli Verkostokehittäjiin. Osittaisia yhteistyösuhteita oli yksi ja sekin oli suhteessa Verkostokehittäjiin. Muilla ei ollut juurikaan suhteita toisiinsa.

6.3 Palautetietoisuus vaikutusten arviointivälineenä

Arviointivälinettä kehittäessäni halusin perehtyä paremmin sosiaali- ja terveysalalla sekä terapiapalveluissa käytettävään palautetietoiseen mittariin, sekä sen sovellettavuuteen tässä kontekstissa. Vaikka palautetietoisesta FIT-mittauksen perusteet on suunniteltu terapeutilla käyville asiakkaille, mielestäni ne sopivat sovellettavana muotona myös muun toiminnan palautteen keräämiseen. Palautetietoinen arviointi antaa tietoa ihmisten parissa tehtävästä vaikutusten arvioinnista, työn onnistumisesta sekä siitä mitkä työn osa-alueet kaipaavat kehittämistä. (Miller, Scott & Bertolino, Bob 2018, 289.) Kiinnostavinta palautetietoisessa mittaamisessa on sen reaaliaikaisuus, eli mittarin avulla saadaan heti tieto siitä, jos toiminta ei ole osallistujan tai asiakkaan mielestä oikeaan suuntaan menevää. En ole myöskään aiemmin törmännyt mittariin, joka mittaisi yhteistyösuhdetta. Tämä sopii loistavasti verkostotyön kontekstiin.

FIT eli Feedback Informed Treatment tarkoittaa palautetietoista hoitoa tai työskentelyä. Se on viitekehyksestä riippumaton lähestymistapa sosiaali- ja terveystieteiden arviointiin sekä laadun ja tehokkuuden lisääntymiseen. Se perustuu laajaan tutkimustietoon vuorovaikutustyössä toimimisessa. (Prescott 2017.)

Sen kaksi peruspilaria, laadun ja tehokkuuden arviointi sekä tulosten parantaminen, muodostavat perustan prosessinomaiselle lähestymistavalle. Se on asiakkaan tai osallistujan ääntä ja kokemusta kunnioittava työskentelytapa, joka soveltuu käytettäväksi minkä tahansa viitekehyksen kanssa. Oikein käytettynä palautetietoinen lähestymistapa rikastuttaa omaa työskentelyä ja auttaa fokusoimaan juuri asiakkaan näkökulmasta tärkeimpiin asioihin. (Prescott 2017.)

Palautetietoisien mittausten hyödyt asiakkaalle tai osallistujalle; voimauttava ja osallistava väline, joka tukee dialogisuutta. Se on strukturoitu ja tavoitteellinen sekä on mahdollisuus antaa välitöntä palautetta. Työntekijälle konkreettinen, tavoitteellinen ja fokusoitunut työskentelytapa. Antaa välittömän palautteen toiminnasta. Saadaan tietoa kohtaamistyön toimivuuteen vaikuttavista tekijöistä. Voidaan kartoittaa oman osaamisen lähtötasoa ja kehittämistarpeiden tunnistamista. On ammatillisen kehittymisen työväline. (Prescott 2017.)

Organisaatio hyötyy palautetietoisesta mittauksesta saamalla reaaliaikaista seuranta- ja arviointia. Mahdollistaa tehokkuuden lisäämisen, tulosten parantamisen, työn laadun ja vaikuttavuuden tuomisen näkyväksi. Lisäksi voi lisätä innostusta ja työhön sitoutumista asiantuntijoissa. Mahdollistaa lisätä asiantuntijuutta ja uskottavuutta organisaatiolle. (Helsingin seutukuntien kehittämiskeskitys 2022.)

Innostuin kovasti palautetietoisuudesta sen asteikkomittarin käytettävyyden, sovellettavuuden ja helppouden perusteella. Verkostot toivoivat nopeaa ja helppokäyttöistä vaikutusten arviointivälinettä, ja tämä tuntui soveltuvan muokkauksilla hyvin arviointivälineeksi. Usealla toiminnalla ja säädöksillä on vaikutuksia ihmisiin ja on tärkeää, että nämä vaikutukset tunnustetaan, niitä arvioidaan ja niiden merkittävyyttä punnitaan (STM 2016). Vaikutuksia arvioidaan, jotta voidaan tietää, vastaako interventio tavoitteitaan (Jokinen 2017, 13). Vaikutusten arviointivälineen kehittämisessä hyödynnetään verkostanalyysin ja osallistuvan kartoituksen menetelmillä verkostoilta kerättyä tietoa. Lisäksi arviointivälinettä pilottitettiin Asumisen ajokortti-verkoston toiminnassa konkreettisesti.

Opinnäytetyö tuotti Asumisen ajokortti-hankkeelle vaikutusten arviointivälineen, jonka avulla voidaan todentaa Asumisen ajokortti-verkoston vaikutuksia näkyväksi, lisäksi arviointivälineen avulla nähdään viedäänkö toimintaa osallistujien mielestä oikeaan suuntaan ja ollaanko menossa tavoitteita kohti.

Aluksi arviointivälinettä kehittäessäni en ollut ottanut huomioon kysymyksiä laatiessani kontribuution merkitystä vaikutusten mittaamisessa. Esimerkiksi kysymyksessä *Millä tasolla koet asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn olevan?* Vastausvaihtoehdot ovat *-Heikko -Pysynyt samana -Kehittynyt -En työskentele tällä hetkellä aiheen parissa*, ei kerro verkoston vaikutuksesta kohderyhmään. Kontribuutio tarkoittaa myötävaikutusta, eli olisiko verkoston kohderyhmissä saatu aikaan muutos joka tapauksessa, ilman verkoston toimintaa. Kontribuutiota voidaan arvioida seuraavilla kysymyksillä; mikä olisi ollut muu mahdollisuus, jos verkostoa ei olisi ollut, miten tilanne olisi kehittynyt? (Anoschkin 2022).

Tämän vuoksi lisäsin myöhemmin perään kysymyksen, *Onko verkoston toiminnalla ollut organisaatiollesi lisäarvoa tuottavaa vaikutusta asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä?* Vastausvaihtoehdot *-Ei ollenkaan -Vähäisesti -Merkittävästi -En työskentele tällä hetkellä aiheen parissa*. Näin mittaamalla voidaan todentaa verkoston vaikuttavuutta organisaatioiden asunnottomuustyön kehittämisessä.

Osallistuin työpaikkani Aspa-säätiön kehittämisen tiimin mittaristotyöpajassa syvemmin Aspan tapaan mitata vaikuttavuutta, ja kehittämisen tiimin tavoitteena on yhtenäistää kaikki mittarit. Tämän osalta tein vielä opinnäytetyön lopulla pienen muutoksen arviointivälineen numeeriseen arviointiasteikkoon, jotta siitä tulee yhdenmukainen Aspan muiden mittareiden kanssa. Muutin asteikot 0–10 asteikoiksi 0–4.

Aspa-säätiön kehitysjohtaja kommentoi valmistunutta arviointivälinettä seuraavasti ”Arviointiväline verkostojen arviointiin tulee tarpeeseen, sillä verkostojen toimintaa ei vielä nykyään arvioida riittävän systemaattisesti eikä siihen ole sopivia välineitä. Kehitetty väline on helppokäyttöinen, joka edistää sen käyttöönottoa, ja siinä keskitytään oleellisten asioiden mittaamiseen, jolloin sen käyttäjät saavat selkeää hyötyä sen käytöstä myös itselleen.”

6.4 Johtopäätökset

Opinnäytetyö tutki minkälaisia vaikutuksia on asunnottomuutta ehkäisevillä verkostoilla ja toimintoilla on yhteiskunnassamme, sekä minkälaisia haasteita koetaan verkostojohdattamisessa vaikutusten mittaamisen näkökulmasta. Alla on luettelo keskeisistä tuloksista.

Keskeiset tulokset

- Verkostokehittäjät on asunnottomuustyön pääverkosto, muut verkostot ja toimijat eivät tee juurikaan yhteistyötä keskenään
- Verkostot vaikuttavat erilaisten kohderyhmien kautta asunnottomuuden ehkäisemiseen ja poistamiseen
- Verkostojen tekemä työ on tärkeää, mutta kaikilla Suomen alueilla ei sitä hyödynnetä ja niistä löytyy piiloasunnottomuutta
- Verkostojohdattamisessa vaikutusten mittaaminen koetaan haastavaksi

Verkostokehittäjät ovat selvästi asunnottomuustyön pääverkosto, melkein kaikilla oli yhteistyösuhde verkostokehittäjiin. Yllätyksenä tutkimustuloksissa tuli myös se, että lähes kaikilla oli oma kohderyhmä asunnottomuustyössä ja/tai erilaiset keinot asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn. Oletin, että verkostot tekisivät edes joltain osain samanlaista tai jopa päällekkäistä työtä, kuitenkin päällekkäistä työtä verkostojen toiminnoista ei löytynyt. Kuitenkin jäin pohtimaan voisiko nykyisen yhteistyön tuomaa hyvää vieläkin lisätä ja yhdistää voimat erilaisten asiantuntijoiden kesken, jolloin koko Suomi hyötyisi kaikkien osaamisesta? Verkostojen ja toimintojen osaamista voisi entistä enemmän tuoda yhteiskunnallisesti esille.

Opinnäytetyössä tuli ilmi Suomessa alueita, jotka jäävät ilman asunnottomuustyötä tai siellä tehdään pienemmällä volyymilla asunnottomuustyötä kuin muualla. Osa verkostoista on avoimia kaikille, mutta onko tieto verkoston toiminnasta saavuttanut kaikkia Suomen alueita? Olisi hyvä, että alueet olisivat yhdenvertaisessa asemassa ja roolissa paikkakunnasta riippumatta kehittämässä asunnottomuustyötä. Opinnäytetyö keskittyi kuitenkin kolmannen sektorin asunnottomuustyön toimijoihin, ja kunnan omat aikuissosiaalityön asunnottomuusverkostot eivät ole opinnäytetyössä läsnä, joten tulosten kriittinen tarkastelu on tarpeellista.

Kaikkia alueita, joissa ei ollut asunnottomuustyötä tai sitä oli vain vähäisesti, lukuun ottamatta Ahvenanmaata, josta ei löytynyt tietoa, yhdistivät piiloasunnottomuus. Herää kysymys, onko

Suomen asunnottomuustilastointi ajan tasalla? Vailla vakinaista asuntoa ry:n mukaan tilastoihin onkin syytä suhtautua vain suuntaa antavina: asunnottomuudesta, kuten muistakin yhteiskunnan marginaalissa olevista ilmiöistä, on vaikea saada tarkkaa tietoa. Lisäksi tilastolliset kategoriat ovat muuttuvia: tilastoissa tuttavien nurkissa nukkuva henkilö saattaa joinakin tai jopa useina iltoina jäädä ilman majapaikkaa ja viettää yönsä rappukäytävässä tai kadulla. Asunnottomiksi määritellään ihmiset, joilla ei ole omaa asuntoa tai voimassa olevaa vuokrasopimusta. ARA:n asunnottomuustilaston mukaan vuonna 2021 Suomessa tilapäisesti tuttavien tai sukulaisten luona asuvia oli 65 prosenttia asunnottomista (ARA 2021). Kuntien ilmoittamat asunnottomuustilastot ovat olleet ristiriidassa paikkakunnilla työskentelevien sosiaali- ja terveysalan asiantuntijoiden lausuntojen kanssa. Millä tavoin piiloasunnottomuutta seurataan? On helppo olettaa, että ihmisellä on oma koti, jos hän antaa osoitteensa. Todellisuudessa osoite saattaa olla vanhempien, sukulaisten tai kaverin osoite.

Yleiseurooppalainen tilastoluokitus ETHOS light tilastoi asunnottomuutta hieman Suomen luokituksesta poikkeavalla tavalla. Se huomioi epävarmoissa ja epätyytyväisissä asumisololoissa asumisen osana ilmiötä. Esimerkiksi Suomessa suoraan ARA:n tilastoinnin ulkopuolelle jäävät oikeudettomassa asemassa olevat asunnottomat siirtolaiset, joihin kuuluu palveluiden ulkopuolella olevaa Euroopan liikkuva väestöä ja kolmansista maista tulleita paperittomia. Vapautuvat vangit eivät myöskään näy ARA:n virallisissa asunnottomuustilastoissa. Vuosittain kolmasosa vangeista vapautuu ilman asuntoa. Määrällisesti puhutaan noin tuhannesta ihmisestä. (Vva ry 2022.) Olisiko tässä kehittämisen paikka asunnottomuustyössä?

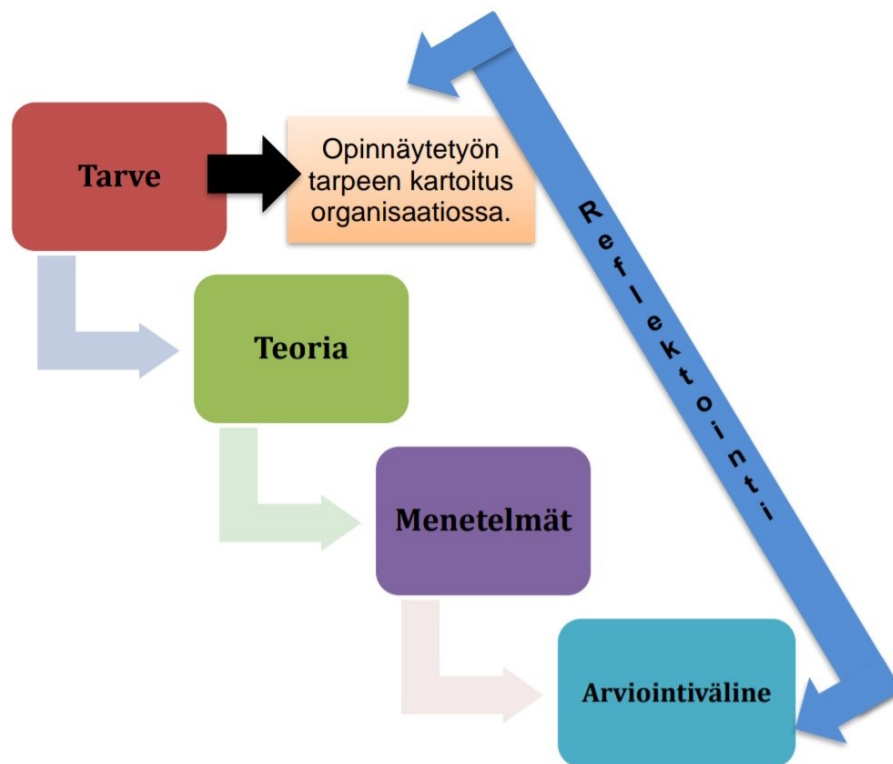
Asunnottomuuden ennaltaehkäisy on tärkeää. Verkostojen ja toimintojen tekemä työ on todella arvokasta ja hyvään verkostojohtamiseen kannattaa panostaa. Verkostojen ja toimintojen vaikutusten osoittaminen koetaan hankalaksi. Verkostojen ja toimintojen konkreettisia todettuja vaikutuksia olivat esimerkiksi estetty häätö, asunnon löytäminen asunnottomille henkilöille ja tietysti ennaltaehkäisevä työ. Verkotot myös kouluttavat asunnottomuus kentän työntekijöitä ja antavat heille arvokkaita työskentelytapoja ja menetelmiä asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn, jolloin vaikutuksia tapahtuu välillisesti asunnottomuus kentällä, vaikka suoria vaikutuksia ei heti konkreettisesti näkisikään.

Opinnäytetyön tuotoksiin keräämäni tiedolla sain syvällisen käsityksen verkostojen tekemästä työstä, toiminnan laajuudesta, yhteistyösuhteista ja kokemuksesta vaikutusten mittaamisesta. Tämä auttoi jäsentämään opinnäytetyön kokonaisuutta. Työelämän tilaaja ja verkotot olivat tyytyväisiä opinnäytetyön teemaan, tuloksiin ja tuotoksiin.

7 POHDINTA

7.1 Opinnäytetyön vaiheet

Prosessin eri vaiheiden arviointia kutsutaan formatiiviseksi evaluoinniksi (Humak 2021). Pidän opinnäytetyön tekoprosessin aikana havaintopäiväkirjaa. Päiväkirjaan keräsin omia havaintojani siitä, mitä olen tehnyt, opinnäytetyön tekovaiheessa havaittuja haasteita sekä onnistumisia. Opinnäytetyötä aloittaessani oli haastavaa saada opinnäytetyön runko selkeäksi. Koin opinnäytetyöprosessin kuvaamisen isona apuna aloittamisessa ja se määritteli opinnäytetyön sisällysluettelon.

Kuvio 5 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön alussa kartoitin työelämäyhteistyökumppanin Aspa-säätiön tarpeita. Heiltä nousi tarve Asumisen ajokortti-hankkeen koordinoiman verkoston vaikutusten arviointiin. Vaikutusten arviointi on ollut itselleni kiinnostava, mutta haastava aihe. Verkostotyön olen kokenut tärkeäksi jo aloittaessani työurani asunnottomuustyön parissa vuonna 2008. Tuntui luontevalta valita aiheeksi omaan työnkuvaan sopiva aihe ja ottaa askel eteenpäin kehittyäkseni vaikutusten

arvioinnissa. Vaikutusten arvioinnin teoriaan perehtyminen oli itselleni todella tarpeellista opinnäytetyön ja työnkuvani kannalta. Ymmärrän nyt paremmin vaikutusten arvioinnin hyötyä ja tarpeellisuutta. Ilman mitattuja vaikutuksia, emme voi olettaa ja todistaa toiminnan olevan vaikuttavaa yhteiskunnassamme. Verkostojohtamisen teoria antoi uutta näkökulmaa verkostojen hyötyyn ja yllätyin sen historiasta ja vahvasta liitännäisyydestä yritysmaailmaan.

Kun valitsin tutkimusmenetelmät kirjoitin päiväkirjaan näin: *Olen valinnut tutkimusmenetelmät, mutta epävarmuus kasvaa, kun mietin, tuleeko työni nostamaan pintaan mitään uutta.* Tämän epävarmuuden kanssa elin noin kuukauden ajan, kunnes rohkaistuini aloittamaan tiedonkeruun yhteistyöverkostoilta.

Koska työskentelen itse Aspa-säätiöllä Asumisen ajokortti-hankkeessa, jonne opinnäytetyöni tein, oli hieman hankalaa kuljeskella ajatuksissa opinnäytetyön ja oman työn välillä. Pysin kuitenkin huomioimaan eettiset asiat opinnäytetyössä ja sainkin paljon asioita omaan työhöni esimerkiksi asunnottomuuden, vaikutusten arvioinnin sekä verkostojohtamisen teorian tietoon perehtymällä. Uskon myös, että työn tekeminen Asumisen ajokortti-hankkeessa tuki opinnäytetyöni etenemistä, koska aihe oli jatkuvasti läsnä ja yhteistyökumppanit helposti lähestyttäviä.

Valitsin tutkimusmenetelmät hyvissä ajoin ennen opinnäytetyön kirjoittamisen aloittamista. Halusin valita menetelmät, joita en ole koskaan aiemmin käyttänyt. Verkostoanalyysi ja osallistuva kartoitus sopivat mielestäni opinnäytetyöhöni erittäin hyvin.

7.2 Tavoitteet ja oppiminen

Opinnäytetyön tavoitteet toteutuivat, tuotin paljon tietoa asunnottomuudesta ja työelämän tilaajan kannalta oleellisista asioista esimerkiksi asunnottomuustyön alueellisista painotuksista. Lisäksi perehdyin syvällisesti vaikutusten arviointiin ja verkostojohtamiseen. Molemmat tuotokset valmistuivat tavoitellussa aikataulussa. Olen tyytyväinen aikaansaamiini tuotoksiin, kuten myös muut yhteistyökumppanit.

Haasteeksi osoittautui etäyhteyksillä tapahtuvat tapaamiset. Jos olisi ollut enemmän aikaa ja resursseja lähteä matkustaen pidemmällä sijaisevien verkostojen tapaamisiin, tekisin ehdottomasti niin jatkossa, koska menetelmät sopivat enemmän kasvotusten tehtäväksi. Varaisin myös hieman enemmän aikaa tapaamisiin, ettei jommankumman osapuolen kiire pilaa tapaamista.

Opinnäytetyön tekeminen toi itselleni valtavasti uutta tietoa asunnottomuustyön verkostoista, vaikutusten arvioinnista sekä opinnäytetyössä käyttämäni menetelmät olivat itselleni uusia.

Tulosten analysoinnissa myös teemoittelu oli itselleni uusi tapa ja se toimi loistavasti. Tuntui, että osuin aihe valinnallani oikeaan paikkaan, koska verkostoilta tuli paljon palautetta ”*Hienoa, että teet tästä aiheesta, tämä on tärkeää.*”

Havaintojeni perusteella vaikutusten arviointi koetaan haasteelliseksi, silloin kun kyseessä on ihmisiin kohdistuvasta vaikutusten arvioinnista. Myös asunnottomuustyön verkostojen ja toimintojen vaikutusten esiin tuominen näkyviin koetaan hankalaksi. Se on kuitenkin erittäin tärkeää, kun kyse on yhteiskunnallisesta haasteesta, jota yritetään ratkoa. Verkostoilla on ratkaisussa erittäin iso rooli, koska siellä asiantuntijat työskentelevät asunnottomuuden ilmiöiden ja ratkaisujen parissa.

Olisi ollut erittäin kiinnostavaa pilotoida vaikutusten arviointivälinettä laajemmassa mittakaavassa, vaikkapa tässä opinnäytetyössä esiintyvien verkostojen kanssa. Olisi ollut myös mielenkiintoista nähdä, helpottaako tämä opinnäytetyössä tuotettu arviointiväline vaikuttavuuden esiin tuomista yhteiskunnallisesti ja minkälaista hyötyä siitä seuraisi. Opinnäytetyöni tuotoksia tehdessäni pyrin ottamaan huomioon tuotosten jatkohyödynnettävyyden. Esimerkiksi työelämän tilaaja pystyy soveltamaan arviointivälinettä kehittämisen tiimissä muiden hankkeiden verkostojen tai yhteiskehittämisalustojen vaikutusten arvioinnissa pienesti muokattuna.

7.3 Opinnäytetyön vaikutusten arviointi ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arviointi

Yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa kysymys on siitä, miten paljon ja kuinka kestävästi jokin toiminta parantaa yhteiskuntaa. Se on tavoitteellisella toiminnalla aikaansaattua positiivista yhteiskunnallista muutosta. (Hyvänmitta 2019.) Tutkimuksellisessa kehittämistyössä pyritään yleensä siihen, että työllä on aitoja positiivisia vaikutuksia sekä tilaajalle että laajemmalle ammattiyhteisölle. Vaikuttavuuden ja perimmäisten tavoitteiden toteutumisen arviointia kutsutaan summatiiviseksi arvioinniksi. (Humak, 2021.) Uskon, että opinnäytetyö tuo lisäarvoa tilaajaorganisaatiolle yhteiskunnallisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Vaikutusten arviointivälinettä käyttämällä saadaan tietoa Asumisen ajokortti-verkoston vaikuttavuudesta. Stean rahoittamissa hankkeissa on tärkeää raportoida hankkeen vaikuttavuutta eteenpäin raporttien muodossa ja vaikuttavuudella on iso merkitys kehittämistoiminnassa.

Tässä opinnäytetyössä tutkittavasta aineistosta nousi esiin käsite piiloasunnottomuus. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tietää, millaisena piiloasunnottomat henkilöt kokevat tilanteensa ja mitkä syyt ovat siihen johtaneet. Lisäksi olisi mielenkiintoista tietää otetaanko asiaa puheeksi sosiaali- ja terveystaloudellisuissa, jos he käyttävät näitä palveluita. Opinnäytetyössä käsiteltyä tietoa ja kehitettyä arviointivälinettä voi hyödyntää myös esimerkiksi Humanistisen ammattikorkeakoulun kehittämistoiminnan yhteydessä tai nuorisotyönverkostojen ja nuorisjärjestöjen toiminnassa. Toiveena olisi, että myös muut verkostot ja toiminnot ottaisivat arviointivälineen käyttöönsä.

Vaikuttavuuden analysointi antaa tietoa siitä, kuinka paljon valitulla toimintatavalla pystytään tuottamaan inhimillisiä ja taloudellisia hyötyjä yhteiskunnalle. Tätä varten voidaan luoda enustemalli kertomaan vision mukaisesta taloudellisesta hyödyistä ja hyvinvoinnin lisääntymisestä, kun tavoitteet on saavutettu. (Anoschkin 2020.) Asumisen ajokortti-hanke on opinnäytetyön tutkimustulosten perusteella levittämässä toimintaansa Lapin alueelle ja verkostot saavat opinnäytetyöstä arvokasta tietoa, minne alueille asunnottomuustyö painottuu.

Rautiaisen mukaan on arvioitu, että yhden asunnottoman asuttaminen säästää yhteiskunnan varoja 10 000–15 000 euroa vuodessa ja estämällä 150 ihmisen häätö säästetään julkistaloudellisia varoja jopa 6 miljoonaa euroa. Oma koti on turvallisuuden perusta. Se osaltaan ehkäisee monia ongelmia muilla elämänalueilla. Pysyvä asunto ja asumisen tuki voivat olla ihmisille ensimmä-

mäinen askel kohti osallisuutta ja elämänhallintaa. (Rautiainen 2022.) Ajattelen, että jos yhdenkin ihmisen asunnottomuus voidaan ennaltaehkäistä tai poistaa, tapahtuu yhteiskunnallista vaikuttavuutta taloudellisesti ja etenkin inhimillisesti, koska yhdenkin asunnottoman ihmisen saaminen omaan kotiin on vaikuttavaa.

LÄHTEET

- Anoschkin Katja. 2020. Vaikuttavuuden jäljillä. Opas yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittämiseen. Verkkojulkaisu. Viitattu 29.6.2022. Hyvän-Mitta-Työkirja-final.pdf (hyvanmitta.fi)
- Aro Jari. 1999. Sosiologia ja kielenkäyttö. Tampere. 654.
- ARA Asumisen rahoittamis- ja kehittämiskeskus. 2022. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.8.2022. https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asumisneuvonnan_laajentaminen_ ja_ kehittaminen
- Aspa. 2021. Hankkeet ja kehittämistoiminta. Asumisen ajokortti-hanke. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.1.2022. <https://www.aspa.fi/tietoa-aspasta/hankkeet-ja-kehittamistoiminta/asumisen-ajokortti/#5988ccc0>
- Asunnottomien yö. 2022. Tulevaisuus ilman asunnottomuutta on mahdollinen! Verkkojulkaisu. Viitattu 25.11.2022. <https://asunnottomienyo.fi/>
- Asunto ensin. 2018. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.8.2022. <https://asuntoensin.fi/tietoa/>
- Dasgupta, Partha. n.d. Taloudellinen kehitys ja sosiaalisen pääoman käsite. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.1.2022. <https://www.tieteessatapahtuu.fi/987/dasgupta.htm>
- Eriksson, Kai. 2015. Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa. Tallinna.
- Humanistinen ammattikorkeakoulu. 2021. Opinnäytetyöopas YAMK. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.1.2022. <https://humak.libguides.com/c.php?g=688355>
- Hyvän mitta. 2019. Verkkodokumentti. Viitattu 28.8.2022. <https://www.hyvanmitta.fi/mita-on-vaikuttavuus/>
- Hohenthal Johanna. 2021. Osallistuva kartoitus ympäristösuhteiden tutkimuksessa. **Teoksessa Sanna Rynänen & Anni Rannikko (toim.) Tutkiva mielikuviutus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset menetelmät yhteiskuntatieteissä.** 157–158. Tallinna.
- Johanson, Jan-Erik & Mattila, Mikko & Uusikylä, Petri. 1995. Johdatus verkostanalyysiin. Menetelmäraportteja ja käsikirjoja 3. Kuluttajantutkimuskeskus. Jokinen, E. 2017. Näkökulmia arviointitutkimukseen. Henkilöstö kuntaudistuksessa. Viitattu 6.1.2022 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101418/978-952-03-0452-2.pdf?sequence=1&isAllowed=yYht>
- Järvensivu, Timo. 2019. Verkostojen johtaminen. Opi ja etene yhdessä. Helsinki
- Kaltemaa-Uurtamo Mari. 2021. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Verkkojulkaisu. Viitattu 22.9.2022. <https://www.epressi.com/tiedotteet/sosiaaliset-kysymykset/rovaniemella-paljon-piiloasunnottomuutta.html>
- Kauppinen, Tapani & Tähtinen, Vilja 2003. Ihmisiin kohdistuvan vaikutusten käsikirja. Helsinki.

- Keskipohjanmaa 2022.. Uutinen: Asunnottomien määrä on tilastoitua isompi – Kokkolassa on papereiden mukaan alle kymmenen asunnottomia, todellisuus liikkuu sadoissa. Verkkajulkaisu. Viitattu 5.11.2022. <https://www.keskipohjanmaa.fi/uutinen/647084>
- Kilpeläinen, Virpi. 2020. Moniammatillinen liikkuva tuki asunnottomuuden ennaltaehkäisyn keinona –kehittämissuunnitelma. Verkkajulkaisu. Viitattu 6.10.2022. https://asuntoensin.fi/assets/files/2021/12/Kilpelainen_Virpi.pdf
- Kinnunen, Vilma. 2022. Suullinen tiedonanto 29.8.2022.
- Lapin kansa. 15.11.2021. Rovaniemellä paljon piiloasunnottomuutta, vaikkei kodittomuus näy katukuvassa. Viitattu 22.9.2022. <https://www.lapinkansa.fi/rovaniemella-on-paljon-asunnottomia-vaikkei-koditt/4113063>
- Lapin kansa. 11.10.2022. Palveluista puuttuu palanen: Yömaja. <https://www.lapinkansa.fi/palveluista-puuttuu-palanen-yomaja/4997527>
- Lepola-Fernandez Isabel 2022. Suullinen tiedonanto 6.6.2022.
- Liimatainen, Leena & Ryttyläinen. 2006. Innovoi, vaikuta, arvioi. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi. Jyväskylä
- Lundbom, Pia & Herranen, Jatta & Rautiainen, Markku. 2011. Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Nuorten asumisen sisältöpalvelut sosiaalisena vahvistamisena ja psykososiaalisena työnä. Verkkajulkaisu. Viitattu 28.7.2022. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-sos-vahvistaminen-verkko.pdf> Humanistinen ammattikorkeakoulu.
- Mielenterveystalo. 2022. Verkkajulkaisu. Viitattu 12.9.2022. <https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/Tietopankki/sosiaalipalvelut/Pages/asunnottomuus.aspx>
- Moniheli. 2022. Verkkajulkaisu. Viitattu 28.8.2022. <https://moniheli.fi/katto/>
- Mustikkamäki, Nina. 2008. Verkostot ja yhteisöt innovaatioympäristössä. Verkkajulkaisu. Viitattu 6.10.2022. <https://homepages.tuni.fi/markku.sotarauta/verkkokirjasto/nina.pdf>
- Ohisalo Maria. 2022. Verkkajulkaisu. Viitattu 11.11.2022. <https://ysaatio.fi/maria-ohisalo-pyritaan-siihen-ettei-yksikaan-ihminen-jaisi-asunnottomaksi-energiakriisin-seurauksena>
- Ojankoski Teija. 2022. Suullinen tiedoksianto. Valtakunnallinen asunnottomuusseminaari. Viitattu 14.10.2022.
- Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. 2019. Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019. Helsinki.
- O’Sullivan Eoin. 2021. Verkkajulkaisu. Viitattu 25.11.2022. Key Elements in Homelessness Strategies to End Homelessness.

- by 2030: A Discussion Paper. Verkkojulkaisu. Viitattu 6.11.2022. https://housingfirst-europe.eu/wp-content/uploads/2022/10/mlc-homelessness-discussion-paper_final_2022.pdf
- Prescott, Daavid, Maeschalek, Cynthia & Miller, Scott. 2017. Feedback-Informed Treatment in Clinical Practice: Reaching for Excellence. Washington DC. American Psychological Association.
- Rautiainen Markku. 2022. Kun katto pään päällä on varma, ihminen voi helpommin keskittyä elämiseen. Verkkojulkaisu. Viitattu 4.11.2022. <https://www.krits.fi/2022/10/kun-katto-on-paan-paalla-varma-ihminen-voi-helpommin-keskittya-elamiseen/>
- Saarilehto Ari, Vesalainen Jukka, Annola Vesa. 2013. Monimuotoinen verkosto. Viro.
- Suomen perustuslaki 731/1999. Viitattu. 12.9.2022. <https://www.oikeusasiamies.fi/suomen-perustuslaki-2-luku>
- Sefton T, Byford S., McDaid D, Hills J. & Knapp M. 2004. Taloudellinen arviointi sosiaalialalla. Hyvät käytännöt. Menetelmä-käsikirja. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus
- Sitra. Vaikuttavuuden askelmerkit. 2018. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.8.2022. <https://www.sitra.fi/app/uploads/2018/03/vaikuttavuuden-askelmerkit.pdf>
- Somatoiminta. 2022. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.8.2022. <https://www.somatoiminta.fi/tieto-toiminnasta/>
- Summa, Terhi & Tuominen, Kaisu. 2009. Viitattu. 4.11.2022. Verkkojulkaisu. <https://globalikasvatus.fi/wp-content/uploads/sites/6/2021/08/fasilitaattorin-tyokirja-menetelmia-sujuvaan-ryhmatyoskentelyyn.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2016. Säädosvaikutusten arviointi ihmisiin kohdistuvien vaikutusten näkökulmasta. Helsinki.
- Soste. 2019. Verkostojohtaminen. Verkkojulkaisu. Viitattu 11.11.2022. <https://www.soste.fi/verkostojohtaminen/>
- THL 2022. Alueellinen eriytyminen ja huono-osaisuus sosiaalityössä. Verkkojulkaisu. Viitattu 28.10.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/143707/URN_ISBN_978-952-343-806-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tiivola Sanna. 2002. Heikompi osaisten puolustaminen on Sanna Tiivolan elämäntehtävä. Verkkojulkaisu. Viitattu 25.11.2022. <https://kaupunkikanava.fi/heikompiosaisten-puolustaminen-on-vvan-toiminnanjohtajan-sanna-tiivolan-elamantehtava/>
- Vailla vakinaista asuntoa ry. 2021. Verkkojulkaisu. Viitattu 12.9.2022. <https://vvary.fi/asunnottomuus/>
- Ympäristöministeriö. 2021. Kyselytutkimus. Nuorten asuminen. Verkkojulkaisu. Viitattu 14.9.2022. <file:///C:/Users/hietei/Downloads/nuorten-asuminen-raportti.pdf>

YLE. 2022. Uutiset: Lappeenrannassa tarvitaan lisää tuettua asumista päihteidenkäyttäjille – Etelä-Karjalassa on kolmisenkymmentä asunnotonta. Verkkojulkaisu. Viitattu 5.11.2022. <https://yle.fi/uutiset/74-20001573>

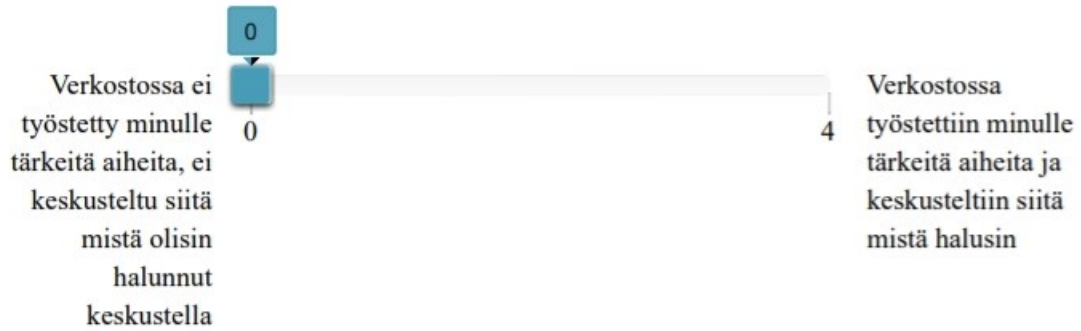
YK-liitto. 2022. Kestävät kaupungit ja yhteisöt. Verkkojulkaisu. Viitattu 25.11.2022. <https://www.ykliitto.fi/kestavat-kaupungit-ja-yhteisot>

Y-säätiö. 2022. Jotta jokaisella on koti. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu.

LIITTEET

Arviointiväline

1. Työstettiin/käsiteltiin verkostossa sinulle tärkeitä aiheita?

2. Etenemmekö mielestäsi kohti verkoston tavoitetta?

3. Verkoston toiminnan palaute

4. Jos jotain jäi puuttumaan, voit avata tässä mitä puuttui.

---

5. Millä tasolla koet organisaatiossasi asunnottomuuden ennaltaehkäisyn olevan?

- Heikko
- Pysynyt samana
- Kehittynyt
- En työskentele tällä hetkellä aiheen parissa

6. Onko verkoston toiminnalla ollut organisaatiollesi lisäarvoa tuottavaa vaikutusta asunnottomuuden ennaltaehkäisyssä?

- Ei ollenkaan
- Vähäisesti
- Merkittävästi
- En työskentele tällä hetkellä aiheen parissa

7. Muut terveiset ja toiveet verkostolle

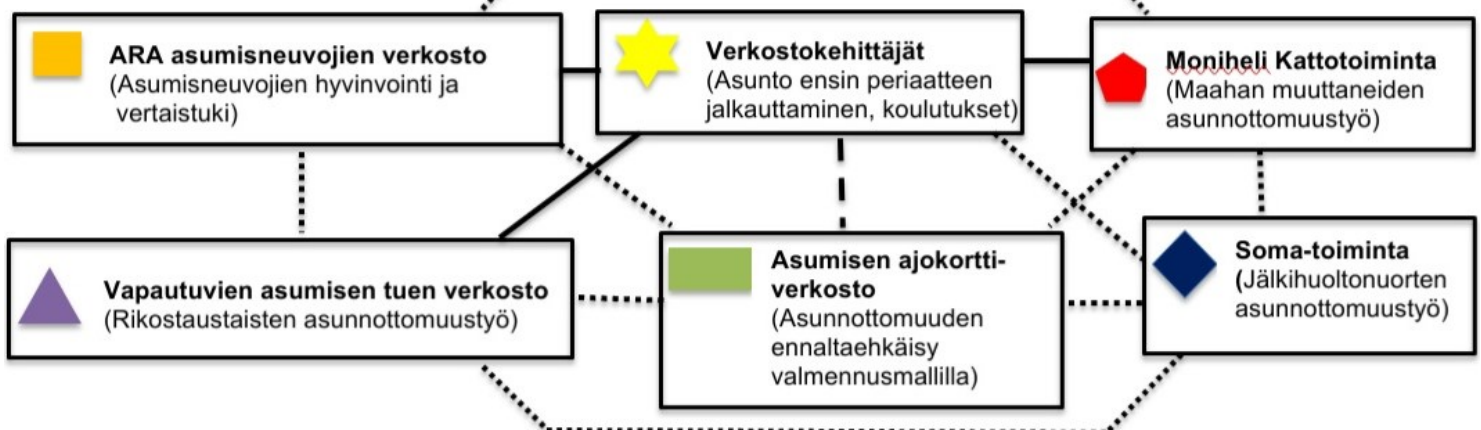

Asunnottomuutta ehkäisevien verkostojen ja toimintojen painottuminen Suomessa

Verkoston tavoitteet	Vaikutukset	Haasteet	Arviointiväline haasteet
<p>VERKOSTOKEHITTÄJÄT Juurruttaa ja levittää Asunto Ensinn toimintamalli/periaate. Asunnottomuustyön ja asumissosiaalisen työn kehittäminen. Asunnottomuuden poistaminen (valtakunnallinen tavoite)</p>	<p>Laatusuositukset, Asunto Ensinn 2.0 teemoja hallitusohjelmaan. Tyytyväisiä koulutukseen. Tiedonlevitys --> asunto ensinn verkkosivu, kunnallisvaalipaneeli, oppilaitos yhteistyö, Työmenetelmiä otettu käyttöön arjessa palveluntuottajilla ja organisaatioilla. Ylisektorisuus (moniammatillisuus --> virkamiehiä, sairaanhoitajia, sosiaalia, kiinteistöala) Opintojaksot</p>	<p>Viestiä ylöspäin ja viestiä alaspäin. Erilaisia ääniä ja tarpeita. Vaikka isossa kuvassa olisi sama. Kansallinen asunnottomuusohjelma on avoin ja jättää kunnille paljon vastuuta (ei kovin selkeä), puuttuu ohjelman johtaja, joka pitää langat käsissä. Jättää paljon tilaa eri variaatioille ja painotuksille jolloin verkostokehittäjien toiminta on epäselvää.</p>	<p>Laatua ja ennaltaehkäiseviä. Palautekyselyyn ei vastata. Avoimiin kysymyksiin sanallisia vastauksia. Työmenetelmän mittaaminen (mitä hyötyä organisaatioihin, ei päästä sisälle organisaatioihin "tarkastamaan".) Suomi on iso maa, eri paikoissa hoidetaan eri tavalla ja eri kokoisia kuntia. Jotkin ilmiöt eivät kosketa toisia, olisi hyvä, että olisi tarjota kaikille jotain. Jokaisen tulisi tehdä työ itse.</p>
<p>SOMA-toiminta Kohderyhmän tukea ja auttamista. Vähentää asunnottomuutta ja palveluihin pääsemisestä. Asunnonhakua yhdessä. Kartoitetaan tuen tarvetta. Selviytymisen tunnetta lisätä ja mielekästä arkea etsiä. Vertaisuus. Elämänhallinnan tukemista. <i>Päätavoite ennaltaehkäistä ja vähentää asunnottomuutta.</i></p>	<p>Nuoret ovat saaneet paljon asuntoja ja on ehkäisty asunnottomuutta. Palveluihin pääsemistä helpotettu. Kaikki tavoitteet on ylitetty. Määrälliset ja laadulliset kysymykset webropolilla. Tavoitteet ylitetty.</p>	<p>Kohderyhmä vaikeasti tavoitettavissa. Kohderyhmän määrittely</p>	<p>Kohderyhmäläisiä ei tavoiteta. Haastavimmissa elämäntilanteissa (päihde- mt) ongelmat on haastavia. Tosi hyvät mittarit. Mittarit jäykkiä nuorelle, mutta hyvin saatu vastauksia. Nuoren vointi saattaa vaikuttaa vastauksiin (oikeat vastaukset).</p>
<p>VAT-verkosto Koordinointi ja tiedonkerääminen, Hyvien käytäntöiden kerääminen, Yhdyshenkilöverkosto --> lista toimijoista heti. Joukkoistaminen.</p>	<p>Kokemustoimijuus tärkeää, Hyvät yhteistyömallit, Kohderyhmän asuttaminen, Avoin yhteistyö sototoimijoiden kanssa. Onnistuneesti pystynyt toimimaan foormina, rikostaustaisten asuttaminen, uusinta rikollisuuden torjuminen. Julkilausumat. Yhteistyön tiivistäminen, ihmisten tuominen yhteen --> synergia</p>	<p>Hyvinvointialueet uutena. Asuttaminen, järjestöt ensisijaisella kunnat vetäytyvät. Takuuvuokrat (useamman kuukauden) ja luottotiedot vaikka Kelan maksusitoumus. Lainsäädäntöön muutoksia? Rikosseuraamuslaitoksen tilastointi haasteellista. sitoutuminen vaikka vaihtuvuutta, hiljaisen tiedon siirtyminen. Korona aika ja etäkokoukset. Etäkokoukset tehokkaista mutta aktiivisuus yhteistyön kannalta vaikeampaa. Mitä isompi verkosto vaihtuvuus haasteena.</p>	<p>Vuosittain kyselyt, tapahtumissa kyselyt. Sidosryhmät. Kyselyihin vastataan huonosti. Tapa kerätä tietoa haastavaa. Avoimiin kysymyksiin ei vastauksia. Muistioihin kerääminen havainnoinnista haasteellista mutta sitäkin tehdään. Tiedon näkyväksi saaminen. Mitkä tarpeet ovat?</p>
<p>ARA-asumisneuvojen verkosto Asumisneuvojat saavat voimaa toisistaan, tukea. Alueellisten verkostojen perustamiseen. ARA haluaa kuulla miten asumisneuvojen kenttää kehitetään. Haluaa nostaa asumisneuvojen profiilia. Ammatillisesti vaativaa työtä joka vaatii vahvaa ammatillisuutta. Kriisi.Osa asunnottomuuden puollittamisohjelmaa.</p>	<p>Asumisneuvojat tunnistettu osa asunnottomuuden ennaltaehkäisyä. Tärkeää, että saadaan ihmisille koteja ja tärkeää, että häätöjä estetään. Asumisneuvontaa voi käyttää myös, vaikka ei olisi asumista. Asunnottomuutta ehkäisevä työmenetelmä. Asumisneuvonta joustavaa ja monimuotoista. Erilaisia elämäntilanteita esimerkiksi ero. Tarve kevyemmällekin neuvonnalle. Ei rajattu asumismuotoja.</p>	<p>Valtion talousarvion mukaan mennään, ei pystytäkään tekemään pitkäjänteistä suunnitelmaa rahoitussuunnitelmaa. Ei voida ennakkoon julkaista esimerkiksi seuraavan vuoden verkostopäivien ohjelmaa. Osalla tiukkaa lähteä verkostontapaamisiin. Työ on yksinäistä ja oman työkehittämisen, työssäjaksamisen kannalta tärkeää osallistua asumisneuvojilla.</p>	<p>Tuore verkosto, ei vielä mittareita kehitetty. Raportointi työkalu, ei vertailukelpoista tietoa. Avustusta saavat merkitsevät kuinka paljon estettyjä häätöjä, raivausiivoukset yms. Vanhoja selvityksiä. Häätöselvitys. Dataa tarvitsee lisää, jotta voidaan todentaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta.</p>

<p><u>Moniheli Kattotoiminta</u> Maahanmuuttaneiden asunnottomuuden ennaltaehkäisy. Yleisessä asunnottomuustyössä tehdään paljon työtä (pähde ja rikos) maahanmuuttajat jäävät uikopuolelle. Kotoutumistyö tähtää enemmän työllistymiseen, opiskeluun ym.</p>	<p>Löydetyt asunnot. 2016 alkanut toiminta. Y-säätiön asunnottomuuspäivään asiantuntijana. Teeman nostaminen esiin yleiseen yhteiseen keskusteluun muiden asunnottomuutta viraskielisten kokemusta. Maahanmuuttaneiden tukeminen tapa ehkäistä syrjäytymistä ja eriarvoisuuden kasvua yhteiskunnassa.</p>	<p>Kysymys kelluu. Maahanmuuttoon liittyvät kysymykset ovat sisäministeriön alaisuudessa. (kotoutumislaki) Kotoutumisaikaa lyhennetään ja kotoutumispalvelut eivät vastaa tähän ongelmaan. Läpileikkavaasti yhteiskunnassa tulisi oppia. Yhteiskunta moninaistuu ja erilaiset tarpeet. Viestin vieminen haastavaa koska muutos koetaan ikäväksi/kritiikiksi. Rakennetasolla haasteita (ammattilaiset).</p>	<p>Määrälliset: Vaikuttamistyön mittaaminen on haastavaa. Maahanmuuttoa seurannut 2008 ihmisoikeuksin turvapaikanhakijoiden kanssa. Poliitikan kehitys vaikuttaa. Löydetyt asunnot, koulutusten palaute, pyyntöjen määrä (mikä sana verkostoissa kulkee) neuvonta kertojen määrä, asuminen määrä/opettajat (palaute) Asiakkailta palaute</p>
<p><u>Asumisen ajokortti-verkosto</u> Verkoston ensimmäisenä tavoitteena on, että moniammatillisella yhteistyöllä palvelumuotoiltu Asumisen ajokortti-valmennusmalli valmistuu. Toisena tavoitteena on kasata asumisen haasteisiin liittyviä ilmiöitä yhteen ja koostaa niistä materiaali. Kolmantena tavoitteena on nostaa yhteiskunnallisesta näkökulmasta merkittävä asia asunnottomuudesta esiin.</p>	<p>Valmennusmalli on valmistunut ja Asumisen ajokortti-asumistaitovalmennuksen on suorittanut 139 henkilöä. Vaikutuksia: suurin osa valmennuksen käyneistä on kokenut valmennuksen hyödylliseksi, asumisen taidot ovat parantuneet, turvallisuuden tunne omaa kotia kohtaan on lisääntynyt.</p>	<p>Saada tietoa onko verkoston yhteisistä tapaamisista hyötyä heille, jotka osallistuvat verkostoon.</p>	<p>Verkoston tapaamiset ovat tiivitä ja nopea tempoisia. Kuinka saada kerättyä palaute ja osoitettua vaikuttavuutta?</p>

Arviointiväline toiveet

Selkeä, arviointi arjessa on rajallista (nojata toisten arviointiin, yhteinen käsitys mittaamisesta ja tavoitteesta).
Motivoiva --> win win myös organisaatioille ja tekijöille. Tietoa miten täytyy skarpata.

Apua raportointiin. Konkreettinen.
Palaute merkitys?

Ei voi olla liian laaja.
Helppokäyttöinen.

Helppo, yksinkertainen, ei raskas, simppele, lyhyt, avoin palaute.
Ennaltaehkäisevää työtä haasteellista mitata.

Miten muutosta voisi mitata niin että olisi oman työn osuus tulisi näkyväksi ja huomioitaisiin maailman ilmiöt mittauksessa.

Työntekijälle ja verkoston osallistujille helppo ja nopea väline.